Масса а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера денз • ШОАТТА, 14 май 1977 шу. • № 58 (5725). • Мах 2 кап.

ЧIОАГГIА ТЕШАМ БЕННА

Дукха вах гулбеннабар самардийнахьа «Оргтехника» грозненски производственни объединене культура ЦIагIа. Цу коллектива болхлой, инженераш, техникаш, гIулакхера нах укхаза баьхкабар Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат оттавара хетаяьча хоржамий хьалхарча собране.

Объединене парткома секретара Н. М. Чапске къамаьл де доал лу № 1 йолча цеха Ленини Къахьегама ЦIеча Байрахен орденаш лелаеча фрезеровщика Ю. В. Касьяновa.

— Йоккха сийле хьаьчай вай коллективага — мехка лакхерча законодательни органе депутаталла кандидат оттаве везаш да вай, — аьлар къамаьл даьчо. — Аз предложени йоалаю КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Власов Александр Владимировича кандидатура оттае.

ДIахо Ю. В. Касьянова бийцар нов. Власова вахара никъ.

Власов Александр Владимирович ваьв 1932 шера Бурятски АССР город Бабушкине гIулакхерча наьха дезале.

1954 шера Ӏамтеьлакхай Иркутски горно-металлургически институт. 1956 шера КПСС мугIарашка вахав. Къахьега волавеннав Иркутски областа город Черемхове кIор боахкаеча шахте горни мастер волаш. Дукха ха ялалехьа ва хьожаву кулгалдеча комсомольски балха. Из хорж ВЛКСМ горкома секретаралла, комсомоли Иркутски обкома шоллагIа а пуа тIехьагIа хьалхара а секретаралла.

1961 шера А. В. Власов партийни балха тIа хьожаву. Из хорж парте райкома хьалхара секретаралла, хIаьта пуа тIехьагIа КПСС промышленни обкома шоллагIа секретаралла. 1965 шера КПСС ЦК-с А. В. Власов хьожаву Якутски АССР-е партийни балха тIа, цига из хорж КПСС обкома шоллагIа секретаралла.

1972 шера денз 1975 шерраьна А. В. Власова болх баьб КПСС Централни Комитета инспекторалла. 1975 шера из хержар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретаралла.

А. В. Власова хьанаре дакъа лоац общественно-политически вахаре: ворхIазлагIен барлIазлагIа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла хийржав хкоаза хержача Якутски АССР Лакхехьарча Совета депутат хиннав. 1976 шера хержав Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла.

КПСС XXII, XXIII, XXIV, XXV съездий делегат хиннав Александр Владимирович. КПСС XXV съезде вэ хержав парте Централни Комитета членалла кандидат.

Паччахьалкхени хьалхашка карагIайнна гIулакхаш белгалдеш цунна еннай Октябрьски Революце орден, «Знак Почета» яха ши орден. В. И. Ленин ваь 100 шу дизар белгалдеш «За доблестный труд» яха медаль.

№ 5 йолча цеха слесара-сборщика Н. А. Пригорева, ОТК инженера Л. Токаренас, № 1 йолча цеха токара З. М. Абдурзакова, «Оргтехника» производственни объединене генеральни директора А. А. Миртичана чIоагIа хьалаьцар А. В. Власов СССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат оттаварах йола предложени.

Собране дакъа лаьцараша берригаш а раьза а болаш тIайийцар е сопам: Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат парте областной комитета хьалхара секретарь Власов Александр Владимирович оттаве.

* * *

Хоза кийчъа яр самардийнахьа Надтеречни района «Знаменский» совхоза цхаь тIара стен. Укхаза хилар Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат оттавара хетаь хоржамаште хьалхара собрани.

Собране президиуме — совхоза дикагIбола болхлой, района кулгалхой.

Собрани хьайийлар совхоза партийни бюро секретарь Т. Ю. Саламова. Доша лу комсомолечо бригада бригадире М. Х. Усмановайна.

— Вай коллективо тахан мехка лакхерча законодательни органе депутаталла кандидат оттаве веза, — аьлар М. Х. Усманова.

— Из сийдолча тешам парте областной комитета хьалхарча секретара Власов Александр Владимировича бала предложени йоалаю аз.

А. В. Власова кандидатура хьалаьцар собрание къамаьл даьча «Знаменский» совхоза директора А. Э. Батукаева, механизировании отряда начальника М. Ахтоева, механизатора Х. Адуева, кхычар.

Собране берригаш а раьза а болаш сопам тIайийцар Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла кандидат КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь Власов Александр Владимирович оттаве.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком 1977 шера 1 январе денз 1 мае кхаччалца йолча хана хьайбий продукташ дукхагIа ахерай кийчъярай тIехьа лоаттаьча социалистически ихьа итогаш хьежай.

Республиканский газета тIа чIоагIдаьча Сийлен доска тIа дIаязъяй.

РАЙОНАШ:

ШАЛИНСКИ,

ГРОЗНЕНСКИ,

Дика болх баь хиларца белгалбаьхай Шелковской Надтеречни районаш.

БОАХАМАШ:

Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоз;
Грозненски района «Атагинский» совхоз;
Надтеречни района «Верхне Наурский» совхоз;
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоз;
Шелковски района «Путь к коммунизму» яха колхоз.

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза шурий комплекс;
Грозненски района «Гикаловское» ОПХ шурий ферма;
Шалински района Ленина цIерагIча колхоза шурий ферма;
Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий ферма;
Надтеречни района «Новогорский» номсий совхоза шурий ферма;
Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаю бригада;
Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза № 2 йола жа леладу ферма.
Малгобекски района ГI. Азраева цIерагIча совхоза жа Iуй бригада (вожхагIйола жа Iу М. Бахмадов);
Наурски района «Россия» яхача колхоза жа Iуй бригада (вожхагIйола жа Iу С. Аппазаев);
Надтеречни района «Минеральный» совхоза жа Iуй бригада (вожхагIйола жа Iу Т. Шуаипов);

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ:

Астамирова М. — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;
Абубакарова С. — Грозненски района «Атагинский» совхоза Iаьсий лелаер;
Дакаева М. — Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза доярка;
Байсарова Б. — Ачхой-Мартановски района «Бамутский» совхоза доярка;
Висикаева А. — Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза доярка;
Иванов В. А. — Грозненски района «Атагинский» совхоза хьакхарч лелаер;
Исраилова К. С. — Шалински района «Южный» совхоза доярка;
Ковальчук М. Л. — Грозненски района «Майская» яхача птицефабрика птичница;
Картоева А. Д. — Малгобекски района «Советский» совхоза доярка;
Карамагомедова Б. — Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза Iаьсий лелаер;
Магомедов А. А. — Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза вожхагIа воле жа Iу;
Мурадова Т. — Гудермесски района «Восточный» номсий совхоза доярка;
Моисеева А. С. — Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка;
Мусхаджиева А. — Шалински района «Автуринский» совхоза Iаьсий лелаер;
Муршадирова З. — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Iаьсий лелаер;
Межидов Ч. — Гудермесски района «Терек» яхача совхоза доярка;
Скрипникова П. Н. — Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза хьакхарч лелаер,
Садыков А. — Ножай-Юртовски района Калинина цIерагIча колхоза бежа Iу;
Терехова Н. П. — Сунженски района «Победа» яхача колхоза доярка;
Тухмаджиев Д. — Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза бежа Iу;
Умхаджиева М. — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза доярка;
Устарханова Л. — Наурски района «Терский» совхоза доярка;
Хамидов Э. — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза вожхагIа воле жа Iу;
Хожбахмадова З. — Грозненски района «Юбилейный» совхоза доярка;
Чагаева С. — Грозненски района «Гикаловское» ОПХ доярка;
Шавеева З. И. — Шелковски района «Красный пахарь» яхача колхоза доярка;
Штефан М. — Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза хьакхарч лелаер;
Шамсудинов М. — Советски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза бежа Iу;
Юсупова М. — Надтеречни района «Новогорский» совхоза доярка.

Республика журналистий Союза шоллагIа пленум

Самардийнахьа Грозне хилар Нохч-ГIалгIайчен журналистий Союза шоллагIа пленум. Пленуме дагъа доацараша ладийгIар республика журналистий Союза правлене председатела, «Грозненский рабочий» газета редактора Д. К. Бевуле яьча «СССР журналистий Союза IV съезди Сийлахь-боккхача Октябрь 60 шу дизара дахь ма-доагIара вакъадахара НГIАССР кепавоазон, телевиденей радиовещанен цекхарадий» яьча яьча доклада.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир «Сердало» газета редактора заместитела М. М. Ханхоева, «Ленинан некъ» газета редактора заместитела С. Д. Магомаева, «Грозненский рабочий» газета пропаганда отдела заведующе В. Д. Беломещке, телевиденей радиовещанен комитета председатела заместитела А. А. Ковалева, радиовещане редактора К. К. Харламшке, Нохч-ГIалгIай книжни издательства херттерча редактора В. А. Дыхаева, «Ленина никъ» яхача Назрановски районни газета редактора М. Х. Заитиева, «Ленинец» яхача советски районни газета редактора У. Б. Алиева.

Пленумо тIайийцар республика журналистий болх дIахо тоабара тIаберзабаь сопам.

ОктIябра 60 шу диЗара макъадолхаш

БАЛХА ХЬОВЗАМ ХУРГБОАЦАШ

Тхоаш — механизатораш тха къастта дика хоз мел боккхача ловрхIане да балха хьовзам хургбоацаш техника тоавь ях кхар. Цудухьа тхоай ма-хулла тешамегIа тоас гIерт хьо хIара комбайн а жатка а.

Урус-Мартановски района механизатораша дуь кхайкарал чIоагIа къоабелаир оаха. Готала эша техника тоавь мадаьллиге а, кхы хьс ца луш, дIадоладелар ялат чуэцара кийчо е. ПланагIа 24 комбайн тоас езаш да тхо, хIаьта таханарча денга тоаяьр 18 я.

Механизатораша юкъе шерра яьржай социалистически ихь. Къастта белгалбаьнна къахьегаш ба Д. Дадаев, Ш. Бельтоев, С. Аимаев, кхыбараш. КIа-марса мел эзаш йола техника: комбайнаш, жаткаш, кхыдр 20 май хьатIакхачалехьа кийча хургда тха.

С. ДЖАБРАИЛОВ,
Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза комбайнер.

Ха зехьа йоаяц

Соалжа гурахьа 6300 гектара тIа тайп-тайпара культураш дIайийра Наурски района «Терский» совхозе. Царех ялата 4700 гектара тIеп доакъара 1600 гектара тIеп кхейир.

Ялата дика хьувкъам кхебар лухьа болх беш совхоза къахьегамхоша шоай низ дIакхоачар даьлта гуш да хIанз кхашка хьежача. ВоарамагIа листа, низ болаш дегIадоагIаш да ялат. Хургбола хьувгъам чуэцара тIетеIIа кийчо еш ба совхоза механизатораш. 24 комбайн а совхоze. Уж ерригаш а тоавь яьлай.

Хьувкъам чуэцаш болх бергболча наьха балхацара моральни материальни безам совбаккхара тIаерзаяь мероприятеш вIаштIехьъяьхай совхоза кулгалхоша хIанзэ а. Царга хьежжа социалистически ихьа итог хIара дийнахьа ергъя. Балха нормаш кхоачаш а еш ихьи хьалхара моттиг яьккхачоа — 10 сом, шоллагIчоа — 7 сом, кхоалагIчоа 5 сом дургда. ХIаьта хьувкъам чуйна баьначул тIехьагIа 5000 центнерал совгIа ялат чудеппача комбайнера — 100 соми цун гIончана — 75 соми ахча дала оттадаьд.

Хьакхари ардара къастъаьста доалаш дерригa ялат 10 дийнахьа чуда лаьрхIад совхоза къахьегамхоша. Цхьабакъда, дукхьала шоай комбайнашца болх беш хиача лаьхIар кхоачаде карагIдаргдац царца балха нормаш цхьан-ахаззе кхоачашйоа а. Цудухьа Назрановски района «40 лет Октября» совхозаца лаьрхIа бирт баьб. Цуига хьежжа хьалха шинна боахама механизатораша «Терский» совхоза ялат чудахьаргда, хIаьта цул тIехьагIа — «40 лет Октября» совхозе.

Ялат чуэца доладе хIанз а гаьна да. ХIаьта а шоай мукъа йола ха зехьа йоаяц механизаторашa. Гурахьа доакъара дIайийна хинна культураш чуэцаш ба уж. Дукха хIана ма энаш, 1000 гектара тIа хинна рожь фу а лепа, кIанэ дукхача шераша хьахуле баьнаш хьакхаш ба. Къастта дика болх бу комбайнераша: Жамалдинов Сайпулас, Цыганок Анатоле, Корненко Ивана, Ларионов Николая. Шоай балха нормаш кхьера лаьрхIача 180—200 процент кхоачаш па еш да дIадахьайтац царех хIаране.

Х. МАГОМЕТОВ.

ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦА КИЙЧА БА

Кастта эгара бехктоц хамегIа йола ха — хьувкъам чуэшвата хьатIаотт аьтта лелаадераша. Цу гIулакха дика кийчдаь ба «Грозненский шурий» совхозе. Юбилейни шера хьувкъам чуэцача дакъа доалаш хургйола ерригa а 44 комбайн дика тоаьяи кийчон мугIаре дIаоттаьи латт.

Из толаш баккха вIаштIехьадаьлад коммуниста Н. Темишева кулгалдеча ремонтникий бригадa барттайнача коллективо ше кхо па еш хьинаре къахьегар беьвен долаш. Шоайла ихье а баьнна къастта ваккха дакъа лаьцар комбайнаш тоаеча механизаторашa М. Тошмаева, Л. Успаева. Цу шиъ шоаш тоабир 2 комбайн, хIаьта лавойре хьекхо цIенэ паь вIашагI а еллар. Царна ийсса къахьийтар Н. Лечиевен А. Эльмурзаевен. ХIана беррига жаткаш тоаеш ба уж.

— 1977 шера хьувкъам чуэцара эша техника тоас тхоша новкъостал де баьхкар кхыча участкашкара болхлой, — дуьне [illegible] коммуниста П. Росликов. — Царна юкъе белгалбаха доа сона шофер А. Поликарпов, гаража слесараш Л. Белоусов А. Чи[illegible]

Хьувкъам чуэцара балха илан оттанай совхозе. Ростовски областерча Социалистически Къахьегама Турпала Н. Бочкарева кулгалдеча звеной хьоккхамагIа укхаза а вIашагIйолла лаьрхIад комплексагIа ялат чуэцаргдола транспортни отряд. Цунна кулгалдеш хургва совхоза директор А. Е. Табаков. ХIаьта отделенешка а болх бер хургба цу тайпара звеноаш. Цул совгIа вIашагIъеккхай технически гIулакх дергдола звенош а. Цар новкъосталца йиш хургья еха комбайнаш сиха тоае.

Совхоза аьтта лелаераша доаш дейнад цхьаккха фииг кхай тIа ва ухлийташ гурахьа дийна ялат сихонца чуэцаргa Iалашде, аьнна.

СУРТА ТIА: ялат чуэцача техникина тIехкьера кулг тохаш ба механизатораш Н. Лечиеви А. Эльмурзаеви.

Л. РУДСКЕ тести сурт.

ЯЛАТАШ ХЬУВКЪАДЕРГДА

КПСС Централни Комитето юрта боахаме къахьегамхошка яздаьча письмоца гIулакхаца жоп а луш, дикагIча агротехнически хана цIайнйна яьлар тха отделене механизаторaш бIаьста юв ерригa хIамаш. Плане тIехккоачаш а еш укх шера оаза хIайийнай 300 гектар ялатах 140 гектар силосна лаьрхIа хьажкIаш, 200 гектар гендараш, 80 гектар шекара свеклаш, 80 гектар коартолаш, бIаь гектар тайп-тайпара баьхаш, [illegible] хIамаш.

ХIанз дIайийнача хIамашта Iунал деш да тхо. Ялатан силосан лаьрхIа дIайийнача хьажкIашта юкъара культивацц [illegible] оаха. Шекара свеклаш пийлахьен ба звеношцара болхлой.

БIаьсте йийна ерригa юртбоахама культураш дика дегI даьаьш я. Вовча хьале даш гурахьа дийна ялаташ а. Кхоачам хилаад минеральни удобренеш тоссаш подкормка яьй оаха царна. ХIанзле а тохадеаяз толеш латт тха отделене ялат чуэца ерригa комбайнаш. Урус-Мартановски района механизатораша дIаболабаь болам шерра хьаа а аьлла, оаха дош деннад 20-гIа май хьатIакхачалехьа ерригa комбайнаш, жаткаш ялат чуэцара кийча хилийта, аьнна.

Тха отделене саготагIа дола балхаш деча шоаш кхо ца беш хьинаре къахьегаш ба са новкъостий — механизаторaш Оздоев Хьамзат, Евлоев Амир, Гараков Мусхьажа, кхыбараш. Уж чIоагIа хьинар долаши моллагIча балхах дика ва йоалаши новкъостий ба.

Тхоай тороаш е лаьрхIа доккхий декхараш тIайийцад укх шера тха отделене болхлоша. ХIара гектара тIара оаха чуэца лерхI 20 центнерал кIезигагIа доаш гурахьа дийна ялат, 35 центнер фуаьхьа хьажкIаш, 340 центнер шекара свеклаш, 18 центнер [illegible], 110 центнер [illegible], иштта кх. дI.

ХьажкIаш хкеш вить механизированни звено я тха. Царех цхьаннена кулгалдеш са ва, хIаьта шоллагIчоа — Гараков Мусхьажа. Тха шаккхе а звено шоайла социалистически ихье яьний. Масала, са звенос дош дейнад хIара гектара тIара 40 центнер фуаьхьа хьажкIаш чуэца. Соа тIехьаьнса лерхIаш вай Гараков Мусхьажа а. Тха шинна а звеной хьажкIаш дика а. Цар тешаву тIайийна социалистически декхар дизза кхоачаш де тха вIаштIехьдаргдоаца.

Б. МУЦОЛЬГОВ,
«Назрановский» совхоза Нясар [illegible] Кертерча отделене механизатор.

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРЕ

Урус-Мартановски района механизатораша дуь кхайкарал хьаа а аьлла гурахьа дийна ялат доа ца деш сиха чуэша даккхара эша техника тоас ханпахьа тохабелар Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза комбайнераш.

Ерригa тоае езар 17 комбайн а колхозе. Царех 10 комбайн тахан а тIехь кийча я аравла. Кхыйоаз техника: жаткаш косилкаш тоае дIаболавбеннаб укхаза.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яьржача социалистически ихье я баьнна, колхоза ремонтникаша дош деннад 20-гIа май хьатIакхачалехьа ялат чуэцара эша ерригa техника кийчон мугIаре дIаоттае, аьнна. Комбайнаш, жаткаш, кхыйола гIирс тоабеча балхах ка а йоалаш къахьегаш ба механизаторaш Е. Живоглазови, А. Дзыреви, кхыбараши.

Техника дика тоавь яьккхача колхозхой торо хургья 2 эзар гектара тIа гурахьа дийна ка бола ялат ханнахьен доа па деш чуэца.

М. ЦУРОВ.

19 ИЮНЕ—СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

Халкъа кандидаташ

Вай республика городашка, юрташка чакхьовлаш я къахьегамхоша шоай дикагIа бола къонгаши мехкарий коммунистий а парте боацарий а йохаргйолача блока викалаш городской, районни, юртий, поселкови Советашка депутаталла кандидаташ уттабу собранеш.

ЧIоагIа доадехташ дIайийхьар шоай собранеш бурув деттача Октябрьски управлене болхлошея, инженерно-технически болхлошта, гIулакхерча наьхи.

Трибуна тIа ва управлене парткома секретарь Е. П. Любимцев.

— ХIанзаре хоржамашта хьалхара кампания сийлахьча хана дIахьош я. Вай паччахьалкхе, дунен тIара ерригa прогрессивни адамаш кийчлуш да Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-дезара какъадахара. Вай мехка Советашна къаьгга хьаьвкх халкъа барт-цхьоагIо, адамий шоай дагара уйлаш. Вай коллективаша сийлен болхьо ониай городской а районни а къахьегамхой Советашка вопй кандидаташ оттабе. Из тешам вай бала беза цига хила хьакъ долча новкъосташта.

Собране хиннараша беррагаш раьза а болаш городской Советe депутаталла кандидаташ оттабир бурильщик Д. А. Гридасов, бурильщика гIончa В. А. Хайнов, электромонтер Ю. М. Магомерзоев, оператор Н. Г. Беловожко, иштта мехкдаьтта а газова а промышленноста болхлой профсоюза обкома председатель В. Н. Зубков. Октябрьски районни Советe депутаталла кандидаташ оттабир собране хиннараша кертера инженер Э. С. Басин, инженер-экономист Т. Т. Белогубова, операторaш Х. А. Мамаев, Ж. А. Тютяев, телеграфист Л. М. Лазаренко, слесарь А. Ю. Осмаев, бурильщика гIовчаш Г. П. Малышев, А. Н. Субботин, электромонтер М. С. Бадин, бурильщика гIончa Е. Ф. Макаров, буровой балхий управлене парткома секретарь Е. П. Любимцев.

* * *

Хоржамашта хьалхарча шоай собране беррагаш раьза а хиннa городской Советe депутаталла кандидаташ бахийта цIераш яьлар Грозненски электромеханически завода коллективо электросварщица йолча Р. Н. Мартыновай, формовщика А. Н. Юсуповa, иштта КПСС Октябрьски райкома секретара Л. П. Кизиловай.

Иштта Октябрьски районни Советe депутаталла кандидаташ оттабир собране гулбеннараша слесарий-сборщикий бригадир Х. Б. Вагапов, слесарь А. И. Куплев, заливщик П. В. Комаров, электрослесарь А. А. Ловчиков, токарь М. П. Смирнов, малярий бригадир М. С. Подьячев, завода директор Я. С. Юрков, районни халкъа тIахьожама комитета председатель Э. У. Джамбулатов.

* * *

ЧIоагIа торжественно чакхъяьлар Заводской районни а Грозненски городской а Советашка депутаталла кандидаташ оттабу собрани «Чечингражданпроект» институте.

Института коллективо хкоачаш а тIехкхоачаш а ду республике еш йолча гражданска гIишлошта проекташ уттахара планаш социалистически декхараши. Укх тIехьарча шин кварталe Iалма-тохканен проектни институташа баьча баха итогех КПСС горкомен горисполкомен карара кара тела ЦIе Байрахь «Чечингражданпроект» институтага я.

Собрани хьайийлар № 2 йолча комплексни мастерсе начальника Е. В. Леухина. Цо доаш лу парткома секретара И. Д. Елисеевайна. Цо аьлар:

— *Моттигерча Советашка хулача ергIаш хоржамашта кийчо яр лоархIаме экзамен я хIанзарча гулама депутаташта. Райсоветe а горсоветe а ваха бахийтача депутаташа доош баьча балхах отчеташ ениа, харжарлоша къоабал бир цар болх. Тахан юха а тешам беннаб вай коллективаша шоай кандидаташ оттабе. Вай дешхар ха из бокха тешам нахо эттара лоархIачуина, бала хьакъ долчуша балар.*

Трибуна тIа ва технически отдела кертера специалист Л. И. Рубанов.

— Грозненски городской Советe депутаталла кандидат институтa директор Анатолий Иванович Липей оттайба аз.

Собране къамаьл даьча йоккхагIа йолча инженера Е. А. Соловьеваса сметни отдела инженера В. В. Колесниковаси А. П. Липея кандидатура хьалаьцаш, цIераш яьлар Заводской районни Советe депутаталла кандидаташ оттаберий: институтa кертерча инженера Митрофанов Евгений Александровича, сметни отдела начальника Алеханкина Римма Федоровнай.

Беррагаш раьза а хинна горсоветe депутаталла кандидат А. И. Липейх, Заводской районни Советe Е. А. Матрофанова Р. Ф. Алеханкинаи оттабир.

* * *

Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза къахьегамхоша районни Советe депутаталла кандидаташ оттабир производстве хьалхае лелаю доярка З. Д. Джабраилова, трактористка Т. Исмаилова, бахьаллараш лелаеча бригада болхло Р. Эзерханова колхоза председатель Ш. А. Абдусаламов.

Комсомольски юрта Советe хоржаргва шоаттъе ворхI депутат. Депутаталла кандидаташ оттабьрашта юкъе ба № 1 йолча бахьаллараш кхеечa бригада бригадир А. С. Сатуев, доярка Р. Н. Эднева, трактористка М. Тарамова.

Хоржамашта хьалхаре собранеш дIахьош я кхыча заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка. Эттара дикагIбарий цIераш йоах наха депутаталла кандидаташ уттабеш.

19 ИЮНЕ—МОТТИГЕРЧА СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

СОВЕТАШКА ДУ ХОРЖАМАШ— ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ГІУЛАКХ

Гарга гІерташ къахьегамхой депутатий моттигерча Советашка хоржамаш ду ан. Хоржамашта кийчо яра хІанз дІайолаенна кампани белгала я советски нахьа къахьегамен политически хьинар чІоагІа айдаларца. ХІаьта из кхетаде доагІа ер шу ший къаьстта лоархІам болаш дуларца. Укх шера 60 шу дузийча Сийлахь-боккхача Октябра байракха тІа хІаьздаьд: «Іаьдал Советашта!» Из Іаьдал оттадарой чІоагІдарой бокъоша Іалашдир цхьаьна буржуазии мехка бІарга ца яйнеи хила йиш йоаццеи кортмукъалеи демократии халкъа дукха дукхагІа болча нахита кхоачийтилга.

Вай Советаш — бокъонца къахьегамхой хьаштаеш дагадоаккараш дІа ма-деххара йола халкъа Іаьдала органаш. Из ишта хилара кІаьта дола тешал да Нохч-ГІалгІай АССР Советаш. ХІанз автономии республике я 199 районни, городской, юртайи поселкови Совет. Цу органашка хержав 9366 депутат. Уж ба болхлой, колхозхой, инженераш, бохкама кулгалхой, агрономаш, лораш, хьехархой, Іилмахой. Мадарра аьлча, шоаш болх бечара экономикан культуран дешаш дикка довзаш бола тайп-тайпарча профессех бола нах.

Республика Советашка хьаьнА 1140 массазара комисси, дакъа лоацаш 7400 депутат я волаш. Депутаташца цхьаьна хьинаре из болх беш ва шоай лоІамерча организацешкара 30 эзар гаргга активист. Общественни гІулакхай декка дакъа шоай лоІамагІа кхоачашдеча цар Іаьдала органий ниэ дикка совбоах.

Дика традици а хиина хьадоагІаш ма - хилара, хоржамашта кийчо яра кампании вайнига моттигерча Советий гІулакхашка хьажар санна чакхйоалаш. КПСС XXV съездо бохами культурен хьалъара оттадаь Іалаьмате доккхий декхараш кхоачашдеча, социалистически демократи дегІайоалаеча цар юкъекхухьача даькъага хьож. Укх деношка отчеташ техиа исполкомаша, депутаташа, беседаш еча агитатораша, Советий активисташа дуяц кийчта карагІаьинатох, вай гІаддугача вргалоиех, хІаьта ишта хІана а кхоачашъянаа йисача проблемаех.

Укхаз хьалха хиина хоржамаш чакхдаьинача тІехьагІа дІадеха ши шу белгала хилар Іаьдала моттигерча органий лоархІами сийн айдаларца. Цу даькъе чІоагІа ьттуи боалийташ дар КПСС ЦК инициативагІа Советехи депутатий статуселла тІайіца дола законеш. Цар юртий, поселкови, районий, городской Советий бокъонаши кхоачамаши шердир. КПСС XXV съезде белгал маьдаккхара, моттигерча Советий балха керда низ чубоссар. Шовшта енича бакъонех пайда а бизш, цар хьинарегІех гІулакх дикка довзаши, чакхдоах хІана экономикен культурен дегІайоалаярца дувзадениа лоархІаме гІулакх, парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча дикка дакъа юкъекхуьд. Цар декхараша дувзадение де производство эргайовхаш тоаелга, къахьегама хьалаш тоаелга, резерваех пайда ийбелга.

БелгалъаккхагІа йоагІаш я юртийи поселкови Советашка юкъе лаьттача Еррироссийски къа итогегІа РСФСР Министрий Совета. ВЦСПС карара карла тола Ціе байракх еннача Шелковской районерча Червленски станичии Совета балха опыт. Цу Совето даим шийн теркама кІела лоаттаду лаьттах дикагІа пайда эцар, кхайи хьийбайн продукци алсамъаккхара, юртбоахама балхашта механизаци яра дешаш. Цу тайпара керттера дешаш шоай сессешка, исполкомен массазарча комиссейн заседанешка дувц. Производства лоархІамена участкашка депутатски постащ вІашагІъехкай. Цох хьинар гуш да: Совета дошош тІа йолча «Червленский» колхозом «Бурунный» совхозом толаме кхоачашйир ийслагІча пятилетка планаш, бохамий материальни база чІоагІйир.

Бовхами социально - культурни гІиндоши хьалъара кулгаллелв тоадаьд Ачхой-Мартановски района Ореховски, Грозненски района Пригорненски юртий Советаша, Гудермесски района Новогрозненски поселкови Совето.

Республика моттигера Советаш программий дукхагІа терко тІаахийта яьнна наха чІоагІа хоатташ дола товараш дукхагІа арахецара, халкъа образоване, унахцІенон, торговле, общественни кхачани бытови гІулакх дарен дешашта, транспортен коммунальни службайн балха, городаши юрташи эргаьхха тоаяра дешашта.

Хоржамашта хьалхара кампани чакхйоалкхача кана хьаІоадьча пайдане дар вІашагІтоха деза, Советийн цун исполкомийн балха долча дикача а вочча гІулакхашта кІоарга анализ е еза. Агитпунктешка хоржамашта хьалха хулача собраней, беседайн вІашагІкхетарийн доакъашхоша маьлера предложенеши замечанеши тел. Царех цхьаккха теркал ца ец йита йиш яц. Харжархоша деррига могадераш, цар паказа дІаязде деза, Уж кхоачандаро Советий болх хІахо тоабе вІаштІехьдоалийтаргча.

Советашка ду хоржамаш — дерригхалкъа гІулакх. Царна ю кийчо хьинарен юкъарчал доацашен дукххача къахьегамхоша дакъа лоацаш чакхйоал. Республике хоржамаш вІаштІехьдахаран чакхдоахаран вІашагІъелла 10 эзарнел совгІа районни, городской, юртий, поселкови, хІаьта ишта окружнойи участкови хоржамий комиссеш. Царна юкъевахав къахьегамхой толаешагІболча вакалех 40 эзар гаргга саг. Хоржамий комиссешта тІаддалад харжархой лоІам хоржамех хьахинараша ма-барра гуш хулийтилга Іалашде деза йола ерррига мероприятеш чакхйоахилга Цудухьа лоархІаме да хоржамий комиссей председателаштен членештен Советий исполкомина инструктаж лулга, цар шоай гІулакх кхоачашдеча эша новкъостал делга.

Хоржамий толам тийша хургба хоржамаш дара закона дІа мел дехараш нийса кхоачашдоах, беррига организационно-технически болх нийсен белгалъеча ханал тІех ца боалийташи чакхбаккхарах. коллективашкарча къахьегамхоштен бахача вахаш юкъе бу агитационно-пропагандистски болх боржабераххи цун чулоацам кІоарга хилараха.

ДІадахача хоржамашка Іоаньопыт ларде а лувцаш республика партийни, советски органаша хоржамашта кийчо ярах уж чакхдахарен мероприятеш отта а яь чІоагІъаьй. Царга тьежа а Нохч - ГІалгІай АССР моттигерча Советашка хоржамаш дара йолча Положене тІа белгалъйина [...] а чакхйоахкаш ба ІІазо хоржамашта кийчо яра беш бола беррига болх. Ший ханнахьа вІашагІъехкай хоржамий округаши участкаши, хоржамий комиссей состав чІоагІъяьй.

Республика еррига Советашка хоржамаш дара хьаяьй 9484 хоржамий округ е ши шу хьалха хиннача 126 округ дукхагІа. Из ишта хилар маІан республике баха нах тІаккетарлен цун [...] алсамьялацен дувза доагІа.

Къахьегамхоша чІоагІа хьынаре дакъа а лоацаш чакхьовлаш я депутаташа харжа кандидаташ оттабара еш йола хоржамашта хьалхара собранеш. Харжархоша Советашка бахийтар дукха цІераш йоах болхлой классе, колхозни ахархой толашагІболча вакалий, хьаьха бохама тайп - тайпарча доакъой кулгалхой специалистийн, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлой, Іилман культуран болхлой.

Укх деношка харжархошта юкъе беш бола болх тІа-тІа шерагІа баржаш латт. Цу балха юкъайаькхаб бІаьш бола агитатораш, политинформатораш, пропагандисташ, культурнопросветительски учреждений болхлой. Культура ЦІенош, клубашка, цІеча уголокашка лекцеш, докладаш, беседаш, хаттарийн жопашийн сайреш, къонача хоржархой сайренаш чакхйоах. Агитпунктешка, библиотекашка хоржамашта хетадь стендаш, выставкаш яьй.

Цхьабаьда, цхьайолча районашка хоржамашта кийчо ера даьлла цІенхаштта кхоачамболаш ба дa. Масала, цхьайолча Советий исполнительни комитеташ хІана а тІеххьа лерттІа йовкхо яьц хоржамий участкаш эшачунца ІалашІьяра, харжархой спискаш оттаяра. Массанахьара агитпункташ ца хьинаре болх беш, 19 июнь хьатІкхачалца йисача лоацача юкъа Іалзьмате боккха болх чакхбаккха беза.

Харжархой спискаш оттаелга, царга пІаьхха а пІаьхха хьожилга, бюллетенеш къийоле документаци кийчъелга, кхаж тассийтаре помещенешта оборудовани елга — цу деррига йоагІаш йола терко я уйла е еза, хоржамаш дара долча закона дІадехача тайпара беррига болх хацахьен лерттеи кхоачаш я беш. Хоржамаш санна лоархІамех балха лоацам бохцаш да вьна тесса дита йиш йолаш цхьаккха хІама дац. Протоколаш е кхьдола документаци, харжархой спискаш оттача хана е харжархой участкаш кийчъеча хана гІалат кийдалийта йиш яц, хІана аьлча из харжархой бокъонашта Іаткъа тарлуш долаьдаь. хІаьта из фуннагІа аьа а хилийта йиш йолаш яц.

Хоржамашта кийчо еча хана харжархошта юкъе кхы а шерагІа массово - политически болх боаржабе беза. Цун декхар — КПСС XXV съезда решенешка, «Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцие 60 шу дизара хьакъехьа» болча КПСС ЦК сошемга хьежжа коммунистически партен Советски пачхахьалкхеци чуреп аравьарен политика кІоарга наха дІайовзийтилга. Хоржамий кампане декхараш ходдам болаш къахьегамхошта, аІз а довзийташ. хоржамашка беррига харжархой хьинаре дакъа лоацаш хулта Іалешде деза. Вай вахарерча кІаьгга долча бакъдарашна социалистически демократи мел дегІаеиай. буржуази харо демократен из толаш йолга дІагойтара цун керттера башхалонаш хьахьокханза яргьяц.

Хоржамаш деча хана бу беррига организаторски массово - политически болх презнонитей. колхозий, совхозий, декхараша айхха бийза а иттлагІча пятилетка шоллагІча шера планаш декхараш толамца кхоачашдара тІаберзабь а хила беза.

В. БАЛЯСНИКОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхечьарча Совета Президиума организационни отдела заведующи.

Узбекски ССР. Хаьнна болх беча боахой лелабераш делкъийта салоІача хана уж болча бахке хул библиотекай болхлой, художественни самодеятельносте довзьашхой.

Лаьтта дерлаберашта хасташта концерташ уватаду Сырдарьински городской культура ЦІен хілен халхарой хелхра ансамбло—Узбекистанца Ленински комсомолан къахьегамхой самодеятельни художественни творчества Еррироссийски фестивален лауреато.

СУРТА ТІА: ансамбла халхара группа Сырдарьински областе «Малик» цІача совхоза боахой лелабераши концерт гуш я.

А. ГОРОВКИНА сурт. ТАСС фотохроника

КПСС ОБКОМА V ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІДЕШ

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара накъадолхаш бовхама гІулакхаш дегІадахкарна цхьана цхададаш партийни организацешка идеологически балха кулгалдеелга а лакхлуш да Малгобекски бурувтохара балхий управлене коллективе. Из болх къаьстта чІоагІа уйла тІайовийташ бу КПСС обкома V пленум хиннача тІехьа тІа. Къахьегамхой коммунистически интернационализми кхетам лакхбара тІаберзьабь беча балха тІа пачхахьаллен юкъара декхараш санна моттигера хьаштаеш къамий белгалонаши теркалъю партиомо. Шийхаль санна кхыдараш а лоархІаши дезаши коллективера къахьегамхой хьалхе беага дІадела тхогара тхо управлене болх бу бурувдеттараш тайп-тайпарча къамех болаш хилара а. Укхаза къахьегаш ба эрсий, нохчий, гІалгІай, хІирий, черсий, эрмалой, дагестанхой, ишта кхыча къамех бола нах. Тайп-тайпарча къамех боле нах цаюкъе болаш я тха хІаранхІана ца аьна йола бурувтохха бригада, цех, отдел.

Тхьанига болх беш волча 800 сагах нонагІа бераш полчийн гІалгІайн хиларна интернациональни кхетам балара даькъерча балха тІа керттердар кадраш хьахаржар, уж йоагІ-йоагІача дІаниисъир лерхI оаха. Цудухьа моттигерча къамий кадраш хьалкхеяра деша йоккха уйла тІайохийташ я партийни организаци. 140 инженерно - технически болхлоех 40 моттигерча къамех ва, дуккагІбараш беххтокхаме декхараш кхоачашдеш а болаш. Масала, производственни гІулакх дара база начальник М. Д. Чапанов, центральни инженерно - технически службий начальника заместитель Д. Х. Дудаев, ЦИТС-а смена начальник М. У. Халухоев, РИТС-а начальника заместитель А. Т. Аушев, кхыбараш лерттІа шоай декхараш кхоачашдеш хьабоагІа. Интернациональни кхетам балара, кадраш хьалкхеяра, ишта уж балхашка дІанийсъяра ьттув боалийташ да теоретически гонзаллин балха опыти вІаши ювзаш, къамий состав лоархІаме эцаш хилар.

Тха беррига балха юкъамоттиг я бурув тохара бригадаш. Цудухьа дукхача къамех латта кадраш хьалкхеяра болх цу моттигашта дукхагІа уйла тІайохийташ лелабу оахъ. Бурувтохара бригадашта сменийн кулгалду опыт йолча мастераша В. М. Тюникова, Ш. Х. Эсмурзиевеца, И. А. Атаршиковеа, С. Ш. Абубакаровца, Г. Ш. Хантемирова, В. Б. Бековца, А. Я. Сальникова, К. Т. Яндиевеца. Цар шоай декхараш лерттІа кхоачашдарна доккха новкъостал ду партюма.

Ишта тайп-тайпарча къамех бола нах кулгалдара балхашка дІанийсбар балъен долаш бурув тохара бригадашка дикагІа кхоачашде вІаштІехьдаьлнад политически болхамех декхараш. Управленерча юкъерча звеношкарен кулгалхой дешаш ба политически дешара тайп-тайпарча формашка. Укхаза царна кІоаргга уйла тІайохийташ йовзийт идейно - политически балха кулгалдара, къахьегамхошта интернациональни кхетам балара, моветагІал волча идеологеца къовсам доттаберо йола ленински принципаш.

Оаха планови заданеш тІайийна социалистически декхараши хІара бригада, цеха коллективо, бурувтохара балхий управлене хІара болхлочо кхоачашделга беррича мехка юкъерча гІулакха а патриотически интернациональни шоай декхараш цар кхоачашдара а боккхача лоархІаме хилар дІадовзийт кадраша. Цудухьа городен республикен экономика дегІайоалаеча ма-хулла дикагІа даькъа лаца гІерт УБР коллектив. Ханал хьалха дерригача технико - экономически хьоккхамашта кхоачашйир 1976 шера плани укх шера хьалхарча квартале тІайіца социалистически декхараши.

ИттлагІча пятилетка хьалхарча шера белгалъяьнна дика къахьийгар мастераша И. А. Галаева, А. Я. Сальникова, Г. Ш. Хантемирова кулгалдеэ бурувтохара бригадаша. ХІаьта укх шера хьалхарча квартале тІайіца декхараш кхоачашдеча хьалхе - яьккхар мастераш В. М. Тюников, М. А. Халзиев, А. А. Дахкильгов керте латтача бригадаша. Соахка баьча балха итогех Министерства дикагІйола бурувтохара бригада яха сийлен цІи енлай мастера нов. Хантемирова кулгалдеча коллективана.

Партийни, комсомольски, экономически дешара сета болх тоабара дукха къахьийгад партийни организаце. Коллективера къаьмех ши дакъа совгІа болхлой юкъеэзаб дешара ерригача формашта. Цул совгІа дукхьал цар болх беча бригадашка, цехашка хургдолаш вІаштІехьдаьлхад дешар.

Бурув деттарашта интернациональни кхетам балара даькъе боккхача лоархІаме ба Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизар дездарцен Российски Федераце чуйоагІача автономии республикай Девош дІадахьарцен дувзадения укх тІеххьарча хана беш бола болх. Ерригача бригадашкен цехашкен вошал дола халкъаш дегІадахкари цар экономика а культура а лакхъяраи дувцаш беседаш ю агитатораша, политинформатораша. Цо цхьатарра бокъонаш йолча республикех дола бакъдараш дикагІа довзийт бурув деттарашта. Цул совгІа дикагІа бІаргагурдолча моттигашка хьалдетт цу республикашта хетаяь йола материалаш тІайола стендаш.

Шоай предприяте санна кхыча коллективаша а къахьегама толамаш дахар лоьш къахьегамхой хилийтара тІаберзабь ба партийни организаце беш бола беррига интернациональни кхетам балара болх. Цудухьа доккхал а деш коллективаша къахьегама толамаш даькъача, уж дерригача советски халкъа юкъара толамаш санна хьетадарца йоккха дегагІоя хул тха бурувдеттараша.

Социалистически интернационализма, кхетам балара школа хиина дІзотташ дика гІулакхаш да продукцашца, документашца, кадрашца дІаюка хувцамаш деш кхыча предприятешца вІаши бувзамаш леладелга. Ер шу долалуш кІоарга бурувтохара керда установкаш хьеча Уральски езача машиностроение заводе баха хиинаб тха специалисташ П. С. Бухаров, В. А. Кушнаренко, В. Т. Чередниченко. Хьалха кхыча мехкашкара ийеш хьакхухьар уж установкаш хІанз инженерно - технически болхлоша, Іилмахоша цхьана конструкци кийч а яь хьаяй БУ-200 яха Дай-мехка керда установка. Цига из Іомаеш, вІашагІа ишта йола хьожаш хиинаб тха специалисташ.

Юха цІабаьхкача цу завода коллектива боккхача къахьегамах тха специалисташтен болхлоштен дийшар новкъостала. ХІаьта цу темах беседа еш езача машиностроение заводен бурув тохара балхий управленен коллективашта юкъерча интернациональни бувзамах дийшар УБР керттерча механика В. А. Кушнаренкос. ДІахо из установка ма-хулла сиха гІа монтаж яь а яьккха болх бе йолаялийтилга специалистийн болхлойн патриотически, интернациональни декхар хилар белгалдаьккхар цо. Из установка болх бе йолаялийтар МагІалбика бурувдеттарашта неттел беррига мехка экономике боккхача лоархІаме хилар кхетадаьча ладувгІарашта чІоагІа пайдане хилар ютта дийца из лош.

Къахьегамхошта интернациональни кхетам балара болх хІара денна а йаьххача хана а кхоачашбеш дІабахьа безаш лоархI тха партийни организаце.

Ф. ШУКИН,
Малгобекски УБР партюма секретарь.

НАЬХА ХЬАЛ-ТОРО ТОАЯРА

Дукха ха йоацаш кепайоаянно баьча хьоамах вайна хайре итлагІча пятилетка хьалхарча шера даькача толамех Российски Федераце Министрий Советен ВЦСПС-ех карара карa луш йола ЦІе байракх вай республикерча Червленски станичии Совета еннилга. Цу совета лаьттан тІа ба шиъ боккха боахам, массех промышленни предприята, махбара а бахача наха гІулакх дара а йола организацеш, школаш, культура а дарбан а учреждениеш. Цар массане а толамаш доах балха тІа, кхоачашду хьалхашка латта декхараш. Уж толамаш доагача станичии Совета лоархІам боккха хилар дувца дезаш а дац.

ХІанз станичии Совето беш мел бола болх тІаберзабь ба укх шера моь бетта хургдолча хоржамашта дика кийчо яра. Исполкомо цхьаккхе а хІама кходац из лоархІаме кампаних дика чакхъяккхара. ХІара депутато харжархоштa хьалхинa къамалаш ду шоаш баьча балхах лаька дуваш. Беррига а 60 депутат ва цу станице, вІашагІъелла бархи массазара комиссеи я. КІезига дац цар харжархошта дувцa дика хІамаш.

Масала, хьенарчьа вай «Червленский» колхоз. ДІадахача шера массадолча даькъе кхоачашйир уххаза планаш, социалистически декхараш а тІехкхоачашдир. Цунна гешал ду укх цифраша. ХІара тонтара хІара къиьера лоархІача чуйцар 25,4 центнер ка бола кхает, хІаьта план 17 центнер яр. Дика алсамъяьхар хьайбай продукташ.

Аль деза Іалама торонашка хиллача цигара хьал дикагІчарех довнилга. Дерригa а колхоза доалахьа да 58 эзар гектар даьтта, цунах оахам дер ши эзара, ах эзари. Хиш декха кхаш 800 гектар мара дац, вож лаьтта гІум уеш да.

— Ишта лаьтташ хилларо хІара колхозникагара дІадех хьинаре къахьегар — йоах исполкома председатель волча Мартыненко Корней Андреевича. —ХІаьта хІара даькъана кулгалде хар в дац кхы кІезигагІа лоархІам болаш. Массазарча комиссешa тІахьожам бу цу гІулакхашта.

Станичи Совета территоре тІа я «Бурунный» яха комсаш лелаю опытни совхоз. Цу совхоза декхар да бурувни гІомара лаьтта кара а дерзадаь цига комсаш хьалкхеяр. Аттa болх бац цар бер, колхьaнца дукха халонаш дукьаа увт. ДІадахача шера цу совхоза къахьегамхоша а белгалдаьхха толамаш даькхар: хьалкхеййр совхоза тоьaя дІайоргІa комсаш, ишта кхыча боахамашта ала а хилар уж. Плановни заданеш тІехкхоачашъеча a депутаташ балхе доутам зелеш хиинаб аьлча хара хургдaц. Балха тІа шоашкара хьоккхам a луш комиссей членашa йоаххо яьй къахьегамхошта культурно-бытови хьелаш хьадера.

Шоай дикагІа болча депутатех дувцаш новкъоста Мартыненка эггара хьалха цІи яьккхар «Червленский» колхоза бокхагІа волча жаІучан Ахматханов Іумара. Юрта эггара гаьнагІа я цун жел. Ишта йистара болх беча жаІуй коллективaна керте латтар депутат а юртбоахама массазара комиссе член а хилар боккхача лоархІаме да. Ший болх дика бовзаш волча Іумара кулгалдеча болхлоша дика толамаш доах, къонача болхлошта юкъе кхетама болх бу цо, парна эшар лоаттаде вІаштІехьдоал. Цудухьа из депутат веза а веза, лоархІа а лоархІ болхлоша. ДІадахача шера шоай ниэаца жаІуй бригадо ІаІлашйир дикача аьла 40 тонн. Цудухьа Іай доакъара кхоачам хилар, жа ца къаьсташ бІаьстанга даьлар, жа дахкара кампани толамца чакхъяьлар. Дика болхло хиина ца Іеш новкъостий дика новкъост, дезала дика да ва Іумар. Цун цхьа воІ дийша ваьнна лор — хирург ва, шоллагІа вар деша вагІа институте, вІамагІадарши шиое дешаш я даьна новкъостал деш а ца.

Іумар санна наха везаш в лоархІаш а ва механизированни отряда кулгалхо, депутат, массазарча юртбоахама комиссе член Куликов Константин Филатович. Тхьо шу совгІа за я цо хлаташ кхедеча болх бу. Дукхача шерашка мутІарера болхло волаш хилар из, пуул тІехьагІа бригадиралла вахийтар, хІана механотряда начальника. Цун наькъа тІа йоал «Знак Почета» яха орден «1976 шера социалистически кхье котальнар» яха знак. Кубанцаша дІаболабаь болам тьал а лаьца, хьалхалше оттадаь декхар кхоачашдара хьинаре къахьег отряда коллективо.

Исполкома Совета председатело дІахо белгалдаьккхар бохамий кулгалхоша а шоай депутаташа а декхараш дика кхоачашделга. Дика кулгалхой хилар цхьана уж ба болхлошта шошкара хьоккхам луш, юкъарча вахаре хьинаре дакъалоацаш. Царех ба «Червленский» колхоза председатель Беляков Алексей Макарович, райпищекомбината директор Дибиров ВаІина, «Бурунный» совхоза директор Мошенко Екатерина Васильевна, ялаташ дІачуйиеча пункта директор Денискина Екатерина Акимовна и кх. аІ. Цу юкъе ала деза хьалхагІа Червленски станичии Совета председательна болх беш Беляковеи Мощенкоеи шоаш а хилар. Цар а, кхыча депутаташа а харжархошта хьалхашка отчеташ а еш. беррига къахьегамхой тІахьех кхы а доккхагІа дола толамаш дахара, парет XXV съезда в СССР профсоюзни XVI съезда а социальни цига КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даьча къамьалаш тІа белгалдаьха декхараш кхоачашдара.

Черленная яхача станице 30 къамех бола 7 эзар совгІа саг вах. Царех дукхагІа барии эрсий, нохчий, вегІий ба. Доаккхал а дац дувц новкъоста Мартыненка нах цхьа дезал санна бaрт болаш бахарах, вошача цаІ шоллагІчоа оарцагІа вала кийча хилaрах.

Станичии Советe дукхагІча даькъе нах ух, саг йоагІаш, йоаш моттиг хилча, мар, сесаг къасташ, бахархошта доалахьа гІишло хьалъяра новкъостал йишача, кхыча бахьанашца дувзадения.

Исполкоме ха къаьстта дола наьха хьашташ тІаязду журнал. Цхьаьхе лоткъам, дехар лисаи жоп ца луш. Цу журнала совгІа станичии Совета председательга за ший йоазонаш, бахархой дехараш дІаязду блокнот. Цар хьашташ кхоачашдара наькъаш лехаш массаза а уйла ю цо. Тайп-тайпара да дашха деза дешаш. Цхьа дар цо ше кхоачашде йиш йолаш хул, вожаш боахамий кулгалхой новкъостаца мара де йиш йолаш хиlла, кхоалагІдараш къаьсттача комиссена а депутаташа а мара дашха йиш йолаш хилaц. Ишта вІаштІехьдоал цар цхьаккхе заявлена жоп доацаш ца йита.

Укх тайпара да блокнота тІара йоазонаш: жерал ягІача берий яиас Золотова Натальяс дех ший бер берий беша дІаэцийтар. Кхоачашдаьд из. Станице вакa Солтаев цІа деш воаш, тхов къовла материал эш пунна. Потребсоюзе тІолла яьккхай из.

Хала хете я, белгал ца даькхача далаш кхыча тайпара йоазонаш а цу блокнота тІа хилар. Гражданка Гlезденева мара латкъаш я. Каст-кастта малар тІехдовхаш, дезал чухабеш ва цун мар. Массехаза хиннав цар цІагІа председатель. Къора а меттаза а бола уж мари сесаги барта боалабе гІерташ дукха къахьег цо. Уйла ел оаш, мел хала да меттаза нах кулга оамалашца дІакхетабе. ХІанз малар молаш вац Глезденев, барт ба хІанз дезале.

Ер да ахм йоазув. Ший ялх шу даьннача йиІига дарбадайташ гражданка Бумбатолиева Тамаре. Динах тешаш йола из кхалсаг лораш болча йиІаг йига лоархІа ца еш хиннай. Станичии Совета председатель цу кхалсагана къамаьл дара къоастабир дикагІа бола депутаташ — кхалнах. Кхалнаьха Совета председатель а юкъе йолаш уж бахар ца могаш бер долча дезале. Во хьал долаш яр йиІиг, леча дІакхаьча яр. Дукха дийцар цар йиІига наьнаца. Эггара тІехьагІа из дІакхетайир лорий дарбаца мара йиІиг лазарах яргйоаларгах. Цул тІехьагІа весача берий лора теххар лазар, дарбацир. ХІанз йиІиг дика могаш я.

Дукха да депутаташа доашха дешаш. Цар новкъостал ду наьха вахар тоадаря, къахьегама толамаш соадахара. Цудухьа цхьаккхе хало, ха ца лоархІаш къахьег станичии Совето. Къаьстта гуш ба цун болх моттигерча Советашка хоржамаш хула ди гарга гІерташ латтача укх денош.

А. КУНМОВ.

Декхар кхоачашдара кхотаде деза низаш

«Грознефть» объединене цхьоалагІча партийни конференцера

Укх деношка «Электроприбора» завода культура ЦІагІа Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене чуйоагІача дукхача производствени а Іилман а коллективашкара коммунистаи вІашагІкхийтабар шоай цхьоалагІча партийни конференце. Из хьайийллар КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара С. М. Магомадова.

Цига доклад яьча парте обкома бюро члена, «Грознефть» объединене генеральни директора В. А. Сорокина, цул тІехьагІа преніех къамаьлаш даьчар къаьстта теркам тІабахийта дийцар «КПСС октябрьски (1976 ш.) Пленума дІадехарашка хьежжа тоххам беш бурувтохара мехкадаьтта доаллa моттигаш дукхагІа хьегучахара тІоананашка хьадовзаара, тІоананашка хьаьрча мехкадаьтта алсамдаккхара «Грознефть» объединене балхах» лаьца КПСС обкома кхоачашбар деш долчох 1976 шера 16 ноябрера сопам партийни организаце декхарехь доал дош.

Мехкадаьтта доахараьа хадал хьалта кхоачашйир иттлагІча пятилетка хьалхарча шера план, белгала болх чакхбаьккхаб «Іаьржа дошув» доалла керда моттигаш лоха.

Кертторча технико-экономически хьоккамех йола планаш тІехкхоачашъяьй укх карарча шера хьалхарча квартале а. Кхаь бетта итогегІа объединенена КПСС обкомо, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара карa тела ЦІе байракх а луш республикаски Сийлен доска тІа дІаязйир из.

КПСС XXV съезда решенешларде а лувцаш объединене подразделени юкхьанцарча партийни организацешка белгала болх чакхбоах боахама кулгалдеза тоадара, идеологически балха эффективность лакхъяра, къахьегамехь юкъарча доалахьенен коммунистически дог-уйла йолаш мехкадаьттахой, хьалкхебара, цар къахьегамен политически хьинар айдара тІаберзабь.

Коллективашка беш бола идеологически болх цу даькъе къаьстта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балар гІулакх, кхы а лакхагІа бовраш тІа лакхара дика вІяняи яар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пхелагІча пленума решенешка, яхаш белгалдаьккхи делегаташа.

Предприятешка вІаштІехьдаьккхай кадрашта политически экономически знанеш лулга. 500 совгІа вола инженерно-технически болхло пропагандист, е лектор, е политинформатор волаш ва.

«Грознефть» объединене дукхача партийни организацешка хоадам бола гІулакхаш чакхдоах болхлой политически къахьегамен хьинар айдара тІаберзабь лелабеча организаторски идейно-массовни балха стили методаши эргаьха тоаяра, коммунистий авангарди лоархІам айбара, партийни мутІараш дикагІчарна юкъе а толашагІболча болхлоша, гІулакхерча нахаца, инженераша шердара.

Докладчика а, цул тІехьагІа къамаьл даьчар а дийцар хІанзалца хьа тайп-тайпарча подразделенешта юкъе лаьтта бувзам кертерча даьхе административни хьисапе вІаштІехьбоаккхаш бар. Тlаккха боахама а политически а гІулакхаш чакхдахара коллективашкан вІашагІтоххача хьадах система яцар, яхаш. Цу даькъе чІоагІа ьттуи боалийташ дар я шера мутгла, цхьайола даькъе парте райкома санна бокъонаш а йолаш, объединене берона коммунистий чулоацаш йола вІашагІтеха партком тахан хьаьл хиларах, сІавбаккхара белгалдаькхар цаь.

ХІанз объединене чуйоагІа 26 юкхьанцарча партийни организаци 211 партгруппех. Из боккха низ ба. ВІашагІтеха партком хьакъа балхахьа хургда идеологически болх комплексни хьисапе вІаштІехьбаккхийтар дукхьа секретарий совет вІашагІтехача, яхаш дувцар конференцье. Цо ший керттера теркам тІахийта безв идейно-политически болх тоабара, политически экономически дешара беррига юкъероабара. Устан агитатор лоархІам айбе беза. ХІанз волаш волча 2,5 эзар агитатора политинформатора специализаци а ян. ХІана къаьста Октябра 60 шу дизара накъадолхача хана, партийни организацеш улицай цІейш, хаттарийн жопийн сайренаш, каст-каста парте, тІема, къахьегама ветеранаша вІашагІкхетараш вІаштІехьдалар, наставничество шерагІа йоаржара, гойтара агитаци эргаьхха товара дукхагІа теркам тІахийта безам я.

Конференце къамаьл даьча СССР Лакхехьарча Совета депутата, «Октябрьнефть» НГДУ оператора Б. И. Бреславскес теркам тІаозаш дийцар лаьттан тІоанашка дукхагІа мехкадаьтта хьдаккхар дукхa шоаш эггара толашагІйолча мероприятеех пайда ийбе гІерташ хиларах. Цу даькъе къаьстта доккха хьинар тІаухийт хий чухийтара тІоанашкара даькъени эша ца ийбтара.

Вакьда, хІанз а дукха деларлонаш кхоачамбоацараш да тха балха тІа, ма-дарра аьлча, партийни комитето даим ший балха юкъмоттиг лоаттаде декхараш а долаш. Болхлой кадраш дукха хувцал, хІаьта кадрай общежити отдел йолаш а кхача мара кху хІамих гуналха долаш ях. Коллективе кІезига терко ю хьехамий болам боаржабара.

— Грозненски бурувтохара балхий управлене партийн комитет шоай подразделенешкара хІара кулгалхо гІулакх вІаштІехьдаккха хажа цхьана дика кхетам лур а хулга Іалашде гІерт. Царех дукхагІбараш агитатораш, пропагандисташ ба.

Бурувтохара балхаш сиздеега Іалашаса керттера хІама лерхІ оаха «ХІара бахка денна-дикала Знак» яхача девизагІа делаеш йола кхь шерагІа йоаржелга. ХІаьта цу даькъе коммунистий уйла е а хІанзала тІехьагІа вІаштІехьдаьлла дезаш а кІезига дац.

Конференце преніех къамаьл даьча парте Грозненски горкома секретара К. С. Салтаханова коммунистий уйла тІаззар карлашца бу болх дикка тоабе безам хилара. КІезига моттигаш яц, аьлар цо, инженераи декхараш кхоачашдеш практикантаи болаш. ХІаьта дикалмаш йола инженераш дукхача хана мутІарерча балхашка бола гІабени. Партийни кхийни массанахьа дІакхачийтар дукхьа эшача партгрупшаш, нехьаи парторганизацеш вІашагІйохкеш езарга. Къаьстта хІоагІа теркам тІабахийта беза толашагІбола болхлой парте хьоларе, партковщикa къонача коммунистий школаш вІашагІйойхьа, тІара парте член шийна тІадаллa гІулакх чоагІа белхазаме хетаи кхоачашдеш хилийтара.

Республика лаьттан чекашка дукха мехкадаьтта долга хоадa. ХІаьта и укх тІехьарча хана бурувдеттарaша делрало ара баьхаи долаш кІезига хьегучаи йоах «Іаьржа дошув» дола моттигаш, кІезига торонаш яц хьалха эксплуатаце хиннача тІоанашкара кхы тІа а мехкадаьтта хьалаккхара а. Бурувтохара оттадеча чІоагІа лоархІаме да оборудовани ею. Йолча монтажа дІайоазийта хе лоацаш. Цу даькъе чІоагІа ьттуи боалийта я тха «СевКавНИПИнефть» институте хьаь блокаш, яхаш дувцар цу институте лаборатора заведующи В. А. Станулиса. ДІахо йолча тиша производствени Іалманен юкъера бувзамаш кхы а чІоагІе дезаш долга оттадир конференце.

Октябра 60 шу дизара сийлеьна накъадолхара шерах яхь йоарже яьнна республике болам дІаболабьярех я «Грознефть» объединена. Цар доккха пятилетка шоллагІча шера план совгІа 60 эзар тонн мехкадаьтта 5 миллион кубометр газ йоаккхарга, яьнна. Из Іалашдеча доккха декхар тІадуж кердача вІашагІтехача партком. ДІо ший керттера уйла тІаохийта безв мехкадаьтта дукхагІа хьалоахара хІара коммунист, мутІарера болхло оарцагІаьнкара, шин бета организаторски политически болх тІа-тІа тоа беш.

ВІашагІтехача партома секретарла харжар вов. Н. А. Щербина.

Конференце балха дакъа лоцар КПСС обкома секретарь М. А. Дорохова.

С. МАНСИГОВ.

ЖА ЛЕЛАДЕРИЙ ГӀУЛАКХАШ

Делкъе да хийкар Албаст-Берчу тхо кхаьчча. Босешка гӀолла дӀа-хьа даьржа дажаш жа дар. Укказа дукха да уж — шьайтта Ӏуй. Уж дерриге жа «Назрановский» совхоза доладаьа да.

ГӀемелекъоагӀ-Юртарча отделене жа дахка доладенна тоьал ха я. Ӏодаь Ӏоахарий уналлена да. Уж чудоахха желаш хоза достам болаш я.

Дерриге жерч дакха даьннадеце а, шей социалистически декхар кхоачашде торо я воккхагӀа жа Ӏу Нальгиев Ахьмад волча бригада коллектива. Цо дош деннад хӀара 100 жийна тӀехьа 110 Ӏаьхар хьалкхебе, аьнна. ХӀьта дукхагӀа долча жерчашка шишша Ӏаьхар бе хилар теркалдича, шеко йоацаш да, ший дош Нальгиев Ахьмада бригадо укх юбилейни шера толаме кхоачашдергдолга. Цун Ӏулца 600 жий бе. Укх демошка дерриге жерч дахка дарг да.

Нальгиев Ахьмада жепа болх бу 19 шу да. Опыт йоккха йолаш ва из. Цо дика хьехаду дерриге Ӏоахарий уналлена а долаш хьалкхеде дезилга. Доле, зӀамига долаш деиз дерттӀа Ӏунал деш, доатӀача бесе кхоабаш хьалкхеде деза уж. Цу балхах дика доархӀабу саммиццкааш НальгиевгӀар Совдати Раламати, Умарова Райсами.

Ӏоахарашта дерттӀа Ӏунал даре мел эшар долаш да: кӀалхьарцар де ча, тайп-тайпара доаккъараш, кхьдар.

Тхо цига хиннача дейтахьа жа леладерашта алапи дахьаш веаавар совхоза кассир Цуров Мехьти.

— Мелад са? — аьлар воккхагӀа волча жа Ӏус Нальгиев Ахьмада.

ЛаьрхӀа а лаьрхӀа кассира цунна кӀаделар 212 сом ахча. Из цхьан бетта Нальгиев Ахьмада доагӀар да.

Дехьарча дукъ тӀа дар Шидаев Зайнде воккхагӀа жа Ӏу волча бригада жа. Цхьатарра хьокхамаш да Нальгиев Ахьмаде Шидаев Зайндев бригадей. Укказа хьинаре болх беш я саммиццна Тушиева Луди. Ӏоахарей дика Ӏалашду цо.

Кхы а массехк жа леладеча бригаде хилар тхо. Массехкахьа а дика вӀаштӀехьбаьккхабар жа Ӏуй къахьегам, царна мел эшаш дола хьалаш долаш да. ХӀьта хьалхагӀа миттта дацар. Къона бригадир Ахушков Зяудив веча деиз тоадала доладелар жа Ӏуй бригадей гӀулакхаш. Балхах дог лазаш ва из. ХӀьта жа леладу ферма хален бехктокхамен участок я. Цигара болх тоабар моллагӀчун царагӀдаргдоаш хӀама дац. Цу гӀулакха доккха хьинар ба.

Жа Ӏуй къахьегам аттачарех бац. ЦӀенах, нахах ваьнна гаьна араха волаш дукха ха йоакха жа Ӏус. Из дишлуш вай бригадир Ахушков Зяудин. ХӀьта укх шера санна дукха Ӏоахарий а хиннадац «Назрановский» совхозе удд тӀехьарча шерашка.

...Албаст-Берчура тхо дӀадийрзар маьркӀажа хана. Боккъалдар аьнча тхо тешаш а дацар кхаал хувцамаш укказа хург ма-дий. аьнна. Жа леладерий айдеккача хьинаро тешаьора, доккхий толамаш даьха Октябрьски революце 60 шу дизарга уж какъабеха кийчлуш болга.

С. АЛИХАНОВ.

СУРТА ТӀА: воккхагӀа волча жа Ӏу Нальгиев Ахьмад, саммиццна Нальгиева Раламат.

И. ПЛИЕВА сурташ.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ ЛАКХЪЯРА

ИттлагӀча пятилетка укх шоллагӀча шера республика хьайбаш леладераша тӀаийна социалистически декхараш да пачхаьлкхенга 36 эзар тонн дулх, 84,5 эзар тонн шура, 79 миллион фуъ, 4300 тонн тха дохка. 1976 шера декхачунца нийсдича из хул дулх — 16, шура — 7,4, фуаш — 18 процент дукхагӀа дохка дезаш. Уж декхараш кхоачашдара де дезараш да продукци яккхарга дӀадодар ма-могга кӀезигагӀа а хулийташ, цун дикал айяр.

ДӀадахача шера а белгалдаккхал толамаш даьхар республика ихьадолча боахамаша уж гӀулакхаш кхоачашдеш. Цар тӀехкхоачашдир пачхаьлкхенга хьайбай продукташ йоккара тӀаийца хинна социалистически декхараш. Иштта толамаш даьхача боахамех лархӀа мегаргья Шелковской района «Шелковский» племзавод, Нохчи-Юртовски района Ю. Гагарина, Х. Нурадилова, А. Шерипова цӀерагӀа колхозаш, Назрановски района «40 лет Октября» яха совхоз, Ведениски района Орджоникидзе цӀерагӀа колхоз, Шалинск района XX партсъезда цӀерагӀа колхоз, кхьяраш.

Укх карарча шера, алхан хина санна, деттача доахангара дукха шура яккха торо хула боахамаш дукха хилар дега тоам беш да. Хеттар отт хьалхашка: «Дукха-м ма йий из, тӀаккха миштай пачхаьлкхенга йохкача шурий хьоенал?» Цунна жоп далара, халахете а белгал ца даьккхача делахь хьайбай продуктай дикал хиш ма-еззара лакха йоацкага. Из, бахьан долаш боахамашта йоккха зе хулийга. Юха а хатта тарлу. Дац-теш вай республика боахамашка уж кхоачамбоацараш дӀадахара дола хьал? Нагахьа санна дале пайда хӀана эцац цунах? Белхе вар малав? Хьангара деха дезе жоп?

Вай республике йолаш я хьайбай продукташ алсамъяхара а цар дикал совъяккара а эшаш мел йола тороаш. Эшаш дар цаӀ да — цу гӀулакха кӀоаргга уйла е еш, из болх бе декхарийла волчо болх бар. Белхе бараш лехаш къахьега а дезаш. Уж бе тахнарча денга кхаччалца хьайбай продукце дикал совъяккхара пӀелг-пӀалтах ца тохаш багӀа тӀехьадусача боахамий кулгалхой, керттера специалисташ.

Хьайбай продукцех бола пайда, цун дикал яйра даим йоакхо вш хьаноегӀа вай хьамсара парти. Масала, укх тӀехьарча шерашка дулхе а, шурий а, кхийолча продуктай а дикалга хьежжа ӀотӀатехаб боахамашкара а бахача нахагара а пачхаьлкхено дӀаэцача продукцех луш бола мах. Цул совнагӀа, хӀара ди массаза доал дукхагӀа хулаш латт продукташ дукхагӀа а дикагӀа а хилийтара боккха лоархӀам бола хьайбай комплексаш. Масала, вай республике иттлагӀча пятилетке болх бе йолаяла еза 11,4 эзар Ӏатта лаьркӀа 15 шурий комплекс, жа леладу — 4 комплекс, коа тӀара оалхазараш леладу фабрика, доакъар кийчду 4 завод.

Шеко яц, уж объекташ болх бе йолаелча хьайбай продукташ дукхагӀен цар дикал лаккхагӀен хургхилара.

Бакъда, хӀенз уж комплекси хьалхьаь ялара а из тьежаш, хьайбаш леладераш декхарийла ба пайда эца йиш мел йола тороаш балха юкъе а кхуваш, балхе опыт дӀа-юха а эшаш къахьегарца продукци дукхагӀен дикагӀен хилийта. ХӀана аьлча, уж декхараш да вай парте а правительства а такан вайна хьалхашка уттадераш. Уж дизза кхоачашдерна мара могаргдац бахача наьха хьашташ кхоачашде, Дай-мехка ниа совбаккха.

Хьайбай продукташ дукхагӀен дикагӀен хилийтара тӀаерзаь хила еза хьайбаш леладерий а ветеринари болхлой а уйла.

Миштта лакхъяккха еза, масала, дулха дикал? Дулха дикал е вол, хоаш ма-хиллара, цун дарстарга, гӀийлалга хьежжа хул. Цудухьа дулхе лаьрхӀа дӀачулуш дола бежан дерсте а лезаш доле доаал долаш а хилийта декхарийла бе хьайбаш леладераш. Из иштта хуле дукхагӀа хургба боахама тӀабоегӀа пайда. Дулха дикал совъяккхара чӀоагӀа эшаш хӀама да къона бежанаш а, Ӏехарган а интенсивни хьесапе кхедар, уж миштте дарстарга хар.

Дика хоаш да дарстача дулхаь дукхагӀа мах лунга. Бакъда, цхьадолча боахамий кулгалхоша цӀаш кхоачанйойча сагета е боацаш дӀачувел гӀийла бежанаш. Цу тайппара гӀулакхаш нийсьлу, масала, Нохчий-Юртовски, Ведениски, Советски, Гудермесски, Назрановски, Шалински районий колхозашкен совхозашкен. Цига миццача беса вӀаштӀехьдаккхац хьайбаш интенсивни дорстадара гӀулакх. Цудухьа цар дӀачулучча дулха дикал лоха хул, боала пайда кӀезигду. Боахамий кулгалхой, специалисташ бийбала меттгаргбал шоашта зе хьаь ца Ӏеш, цар пачхаьлкхена а зе доалга.

Хьожаргдал вай шурийга. Хьайбай продуктех керттера дакъа дӀалоац цо. Доккхий хувцамаш хиннад вай мехка шура яккхар алсамдаккхара а цун дикал лакхъяра а. Божабетача юкъе йоалалий керда технологи, товаьд шурийна обработка ейга, из дӀа-юха кхуьйла йоала автотранспорта болх тоабаьб Цунна дийза шурий-товарни фермий декхар да шурий дикал лакхъяре хиий къовсам лоаттабар. Шурий дикаль тоахкам бара юкъе йоалаь а керда 13264—70 ГОСТ, цунна дифференциони мах оттабера метод. Дахча доараӀамаш хьалсоаз из гӀулакх юкъе доаладеш дайнар сиха юхаметтаоттилга. Масала, 90 процентага кхаччалца йола шура цхьоалагӀча сортах а йолаш дӀаеллача боахама шурий-товарни фермана хула пайда 40 процентага кхоач. Цо хьахьокх укх карарча хана дӀалуш йола шура 70—80 процент а шукъагӀа цхьоалагӀча сортах хилар мел вайдене гӀулакх да. ЦхьоалагӀча сортах дӀачулуча шурий цхьан тоннах пачхаьлкхено 235 сом лу, 1975 шера луш хинначул 45 сом дукхагӀа.

ТӀаккха миштта пайда ма цу гӀулакхах вай республикерча боахамаша? Ма-дарра аьлча, хӀанз а ледара ба из болх. Массехк цифра я цу хьакъехьа йоалае. Совхоза цхьоалагӀча сортах шура пачхаьлкхенга йоккхар укх тайпара дар: Урус-Мартановски район — 32, Шелковской район — 33, Гудермесски район — 38 процент. ХӀьта Шалински, Ачхой-Мартановски районашца цхьоалагӀча сортах ехкар 6—7 процент мара яцар. Республика гӀолла лаьрхӀача дӀаеннача шурех 19—20 процент мара яцар цхьоалагӀча сортах.

Цу тайппара во хьалаш хургдацар вай республике, нагахьа санна хьалхе леладеча боахамашкара хьокхам а эцаш, массавахьа а болх тоаборе. Дукхача шурий-товарни фермашка вӀаштӀехьбаьккхабац ветеринарни санитарни ледаьра болх, во кхоаб детташ дола доахан, памогаш хиннача хьайбана дарба во ду, ший хинахьа иц безанна дезинфекци, цӀена лелабац шура йоаккхача а из чуюттача а лелабу гӀирс. Иштта тоьаш бац фермашка шурий дикал яйе хоаш бола специалисташ. Из бахьан долаш нийслу фермера заводе дӀадаьлийтача шурий хьоенал 6,1 процент лоьхьар. Доккха зе да из боахама. Сона хетаргахьа, лакхе цӀерагӀ яьхача районий боахамаша шоай беррига йиш тӀабехийта безе кхоачамбоацараш дӀа е аьнха шурий дикал лакхъяре.

Республика хьайбай боахамашкъе доккха дакъа дӀалоац жа леладеча боахамаша. Цу тайппара боахамаш дукхагӀа да Шелковской а Наурски а районашка. Доккхий декхараш да цар укх шера шоашта хьалаш тотадьраш. Укх пятилетка шоллагӀча шера 4300 тонн тха пачхаьлкхенга дохка дош деннад Нохч-ГӀалгӀайчен жа леладераша. Из дош кхоачашдара де дезарех цаӀ да тха дукхагӀа даргарна хьаьна, цун дикал а лакхъяккхар. Ала деза укх тӀехьарча шерашка тха дикахара а из пачхаьлкхенга доххара а гӀулакхаш вай республике во да леладе. Кхы а дикагӀа хургбар из толам, нагахь санна жа леладераша тхаьна дикал совъяккхара йоакхо ях ялара.

Лаккхара дикал йола тха кӀезига хилийтара бахьанаш да жене доакъар дулачча хана царна луккхаш тӀаьккийтар, дӀа да доалича бесараша фос дар, луча фуъана минеральни хӀамаш кӀезига хилар, жа датта моттигаш бӀехо хилар, устагӀашта гирз даьийтар, жа дорга хан уж дарга хоаш бола нах ца товер, иштта уж дажача метте бӀалаш хилар. Цу тайппара дола кхоачамбоацараш дӀадоале 25 процент лакхагӀа хургьа тхаьна дикал.

Ший хинахьа е еза профилактика, ветеринари гӀулакх деш хьайбаш леладойя, тешшаме ала мегаргда дукхагӀа а дикагӀа а хургьа цар гӀара йоаха продукташ. Из гӀулакх кхоачашдеча хьинаре дакъа лаца декхарийла ба республикера беррига ветеринари болхлой, ветеринарни учреждени.

Б. ДИКАЕВ,
ветеринари Ӏилмай кандидат.

ДЕРРИГА БАЛХАШ ТОЛАШАГӀА ЙОЛЧА ХАНА ДЕ

ИттлагӀча пятилетка шоллагӀа шера чуэаргбола лаьмкама ма-хулла дикагӀа дера йолла гӀерташ ваь дӀакхоачар деш, ерраа шоай толаш оарцагӀьбаккха къахьегаш ба хӀанз Гудермесски районе «Восточный» яхача совхоза кхии леладераш.

Коасаш лоадара специализаций оаш айе а хӀанз а йокха моттиг дӀалоаш укх боахаме злата культураша. Иштта, гурахьа дуэ кӀа 460 гектара тӀа дӀаайнай укхаьа софна.

Доакхал деш хьеж хӀанз кӀа дӀаайнача кхай тӀа совхоза керттера агроном Купаев Абу-Ӏалис. Листа тӀадавинача кӀаво бехьле баьшара бос болча боккхача кӀуьса тараастаду кха, Оасар дац кхыметтел кхай йистошка а.

— Доша болх баьб укх кхай тӀа совхоза гурахьа тха кхай леладераша. Агротехника бокъонаш дӀадахкача тайпара лаьтта кийчдаь, лакха кондици йола фу тоссаш шей хашахьер дашен дӀаайнира кӀа. Хьийга къа зеха дайнайосаилга гуш да хӀанз. ХӀара гектара тӀара кӀезигагӀа дале 26 центнер кхат дергда укх кхай тӀара, — йоах Абу-Ӏалас — ХӀьта, баьхьар аьлча, кӀаслагӀа пятилетка болаеннача хьалхарча шера доша боакхе гектара тӀара 22 — 23 центнерал кӀезигагӀа долаш кхат чудена хига я дагӀда сона.

Кубанерча кхаш леладерий патриотически болам кьал а лаьца план 20,1 болаш укх шера хӀара гектара тӀера 24 центнер кхат чуда социалистически декхар тӀаийцад совхоза къахьегамхоша хий па дехкача кхашнара. ХӀьта хий декхачара — 28 центнер.

Из толам баккха безам бале хӀаннул тӀехьагӀа а дикка болх бе базаргба кхаш леладерий. Из хьахьокх хӀанз боахаме чекхдоаеча балхаша. Иштта, хӀара гектара тӀа шишша центнер кхоачийташ аммиачни селитраца бӀаьста шоллагӀа подкормка яьчул тӀехьагӀа оасар ца хилийтара гербицидаш техар гурахьа дӀадийнача культураша.

Хашахьен дикен кийче дар хий дилара а. Кашалий чура хий хьоаш йола шин бола иц васосни станции догӀаш хьисапе хий датта ДДН-70 нараш йола ши установке я боахаме. Сихен дикен тоа а яь хийлар совхоза механизаторашка из техника. Дика эшайбар еррига хина система а. Цу гӀулакхе йаш хилийтар кхаьша агротехнически толашагӀа йолча хана хий дилла доладе а.

ХӀанз гурахьа дӀаайнача кхата хий дулаш ба йоа совхозе болх бахча агрономически курсашка хий дилла ӀоазабаЬ нах. «ХӀара кхайна — дикала Зиак» яхача доккхагӀа къахьегаш дийнахьев буси болх бу цар. ХӀара гектара боаргенга хьежжа хий кхачийтара хаьдаьна йоакхо ю. Юхаго, мухха хий дилла безьва хьажкӀашта, шекаре специалиста хий дулаергда цар.

Хьинаре къахьегар совхоза механизаторашка бӀаьста юй культураш хӀаьона а. Звеной хьисапе бола беш агротехнически дикагӀайолча таьхарша дӀайийна хьар цар шеръа дӀайийча цхьан шерей дукхача шерашкен тӀаюьла бьцаш, шекара свеклаш, силоси хлатан лаьрхӀа хьажкӀаш. ХӀанз низ болаш дика дегӀайоагӀаш я уж культураш.

Звеной хьисапе кхашкара дерриге балхаш ший эрсӀага хьежжа ахьетарра ду. Иштта, хьалха лейтта хьацдоааллакхаш, шийсдеш культиваторашца ма-дикаш тӀехьатайса трактораш йолх, царна тӀехьа — фу дӀадуо агрегаташ.

Звеной хьисапе болх беш кхаша цу балхаш синагӀен теламагӀен кхоачашде торо хул, цул совгӀа хӀара агрегатагара дукхагӀа пайда эца е йиш хул.

Хий дуллаш, кхашкара кхидола балхаш деш къаьстта хьинаре къахьег Сеиев Хункурпашас, Сеиев Алаибе, Довлетмурзаев Эдилмирзас, Дешиев Рамзана, Мочиев Эдилсолтас, Хатаев Селимсолтас, Лакаев Ахьмед, Даваев Султана, кхьчар. Балха норма цкъера лаьрхӀача 150 процент кхоачаш па ен да дӀалакхийтал царех тӀарие.

Боккха теркам тӀабохийт цу боахама кулгалхоша наьха балха говзал лакхъяра. Совхозе Ӏай болх бахча курсашка, Калиновски профтехучилище деаш дукхача механизатора ша лакхйир шоай балха говзал. Цул совгӀа хӀанз Шелковской района «Буруниый» совхозе комсаш леларе опыт карвьзаеш ва цу боахамера ваха 20 саг.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача укх юбилейни шера шоашта тьаьхашка латта декхараш кхаш леладераша кхоачашдергхаларах шеко йоацаш ба совхоза кулгалхой.

М. ХАЙАТХАНОВ.

Продукци дикагӀа хилийтара — даим теркам

ИттлагӀча пятилетка шоллагӀча шера хьалхарча квартале дика къахьийгад вай республикерча дукхача промышленни предприятей коллективаша. Царех дуккхачар планови задани кхоачашйина ца Ӏеш, тӀехкхоачаш а дьй. Цу хана цар чӀоагӀгӀа теркам тӀаахийтаб продукце дикала хьокхамашта.

Дукха а дукагӀа хиннай пачхаьлкхен дикала Знак йола продукци араехаца предприятеш. Царна юкъе я «Медиструмент» яха Гудермесски завод, электромеханически завод, «Электроприбор» яха завод. Шеко йоацаш, дика гӀулакх да из. Гуш да, мах продукце дикала, шоай къахьегама дикала бала болаш хилар. Цунна цхьана, мел хала хете а, цӀерий кхаьа цалеп воссахьалкхен стандарташкен кхьча нормативно-технически документацеген хьачеш йоаца продукци арахецача предприятей а ХьалхагӀа а санна брак болаш дукха продукци арахоаеш Грозненски кога тӀиргий фабрикера. Дукха дайнад цу предприяте арахена кога гӀирс во хилараш.

Дукха хе йоацаш стандарташтен бустама техникашен пачхаьлкхен тӀахьожам хоттабеча Нохч-ГӀалгӀай лабораторе болхлоша госторгинспекцеца «Ресобувьторг» яхача базаца цхьана кога гӀирса цхьадолча тайпашта баьча тохкам хьахьеккхар, продукце дикал товяра гӀулакха цига бацика сагота ца хилар. «ФуннагӀа даьа — дукхагӀа» яха принцип хьалхагӀа а санна этара чӀоагӀагӀа лелаш. Из хьахьокх укх масало. Аьхха кхуаса маӀача каьла цхьоалагӀча сортах йолча туфлей 2720 парана тохкам баьчул тӀехьагӀа шоллагӀча сортах мара дархӀаьаар 57 пар, тоаяйта юхаелар 84 пар, вешта аьлча техарех 6 процент совгӀа.

ЦхьоалагӀча сортах йолча маӀача маьха ах ботинкай 1250 пар тохкачул тӀехьагӀа шоллагӀча сортах лаьрхӀар, 40 пар, тоаяйта юхаелар 61 пар, вешта аьлча техарех 9 процент гаргга. Брак бар кхы тайпа кога гӀирс а

Брак арахецарах 20,2 эзар сома гӀод техад. Цул тӀехьагӀа хилар фуд? Фабрико арахецца кога гӀирс тоабара чакхъяккха оттаьча мероприятей пунктошка хьежача гӀулакх тоадалаь дезаш дар. Цу тӀа, хӀаьзара технологически оборудовани чуоттаьча кердача здане фабрика дӀачуйха хилча хӀьта а.

Белгалдоаккхаргда вай, кога гӀирс дикагӀа арахецара гӀулакха, кхы мел дар дӀадаьгӀча, этара чӀоагӀагӀа ноккъарле еш дар болхлой, вешта аьлча, юкъарчал доацаш балдаш кхоачашдераш сов дукха тулаллуга хилар. Из кӀезига хӀама дац. Шоай предприяте марка бала хилаш болхлочун, хӀана вахаро хьахьокх, дукхалаа чӀоагӀагӀа лоархӀам болаш кога тӀирса дикал хилар.

Иотташ йола маьхк а хьоарах из кхийола хӀамар е дикагӀа хилийта хьожаш бац Грозненски района чуйоагӀача маьхк еча Старосунженски заводе болхлой. Укказа хьоаш йола маьхк ГОСТ-о яхача тайпара доацача цхьоалагӀча сорта хьоарах я. Вайда бос болаш юкъера сов тӀаьдем хул арахийца маьхк. ХӀьта шоллагӀча сорта хьоарах укказа хьаеш йола маьхк кхы а дукхагӀа кхоачамбоацараш доахкаш е: 50—70 грамм эшаь, иттар бе-бе долаш, сов миста.

Довской чӀоракаш а ду цу предприяте. Уж а иштта дикагӀа хила доагӀаш дар. Хила доагӀачул тӀех процент тӀаьда да, во детта, тӀагӀоалера хобадена, хӀалхаре оагӀув бӀеха болаш да.

Клетадеш да, уж дерриге хӀамаш цаӀ доацаш, брак яра белхе бараш де доагӀар из деш диса йиш йоацилга. Маьхк еча завода экономически санкцеш тӀайожаяьй: йоххийтаргйоацаш кхаш юкъера дӀаеьккхай 5 эзар сома маьха 25 тонн маьхк, хӀьта стандартни йоаца продукци йоххарах хинна 500 сома пайда пачхаьлкхен бюджета доходе дӀачубеннаб.

Цул совгӀа, Грозненски район баьча социагӀа белхара дӀадаьккхай боараша кӀезигагӀа хьоар дохийташ, сов тӀаьдеа мистен маьхк арахийца мастер Ч. Хушиева лаборантка Халидова, выговор яьй чӀоракаш деча цеха мастера Б. Арчакова. Маьхк еча заводо арахеце продукци товяра тӀаерзаьяьла мероприятей план оттаьй.

М. МАНТАК,
Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен тӀахьожама лабораторе воккхагӀволча инженер.

Доазол дехьара

ЭГГАРА ЙОККХАГӀЙОЛА ОРГАНИЗАЦИ

Улан-Баторе волча АПН корреспондента А. Черневе аьнар дар Монгольски профсоюзий Центральни Совета председательчага Г. Очирбатга шоай организаце бола доаца лувцадалар цхьнна.

— Монгольски халкъа - революционни парте сецайний е пландуний а рещенийте социализми кхоачийш а деш, тха профсоюзаша дикъан дакъа доал мехка. массаболча доакъошка парте политика чакхьякхара. Профсоюзаш — республика эгара йоккхайа йола организаци, цунна чувоагӀа кхо бӀаь эзар гаргга саг. Цудуьа цар вӀашагӀеххача пламаш кхоачаш а тӀехкхоч а яра, къахьегама оасарей соцьакхара, арахецача продукце дикал айра, хӀаман кхоабара, йолаш дола тоабаш юкъе оарра йолча тьаьнна социалистически толамаш йоахийт производство дегӀайоалача а, къахьегамхой хьал-торо тоаеча а.

Партеца а халкъа пачхаьлкхенца а цхьана монгольски профсоюзаша къахьегамхой шерра юкъеоз боахама а культура а доакъошта кулгалдара, социалистически патриотизмаи пролетарски интернационализман уйла йолаш нах хьалхебара боккха теркам бу, дакъа лоац «общественни потребление фондаш дӀа-юха оккаьа.

Профсоюзашна цаьадлаш йоаьзо ю болхлой а гӀулакхерча нахьа а къахьегам дорабара, цар селийари вахара хьала тоадара.

Цхьа масал доийладирга из халкъа Ӏаьдал эттачул тӀехьагӀа дахьа толамаш белгалдахара: нагахьа санна халкъа революци котъьалалехьа сага вахара ха кхъера лаьрхӀача 32 шу хиннале, хӀанз из 65 шерага кхоач. Дукха дуьн цу баккъдолчо дуцшайга йоцила дегӀайнийхад халкъо вахара а культура а ираьзар, доккхий толамаш даьлад халкъа дегӀазал Ӏалапьяча.

Ший тайпара хиннад монгольски профессиональни союзаш дегӀаахар. Хоаш ма-хиллара, тха мохк феодализмагара социализмага кхаьчар капиталистически строй юкъе а йита. Цудухьа халкъа революци котъялача тха яцар болхлой класс. Бакъда кхоаттаьб иттлагӀча шерашка халкъа боахаме къахьегарех ахинел совгӀа барам болхлой хилар. Экономика а болхлой мугӀараш а дегӀа ме ух шеръяла а дегӀайда а хьар тха профсоюзаш. 1927 шерага, монгольски профсоюзай хьалхара съезд хинача шерага диллача цун членаш 100 дукхагӀа хинннаб, хӀьта юххьаьшарча организацей дукхал — 58-за.

Укх шера воша долча советски халкъо, социалистически содружества мехкий халкъаша, дуней дерригача прогрессивни адамаша деззерга Ӏаламате боккхача лоархӀаме гӀулакх — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар.

Монгольски Халкъа Республика болхлой класс, беррига къахьегамхой Ӏаламате доккхий къахьегама толамаш дахарцен политически уйла чӀоагӀа дӀаларцен из юбилейни да белгалдаккха лаьрхӀа ба. Планови заданеш хинал хьалха кхоачашаргьарш продукце дикал совьяккхарии Октябра сийна лаьржачна социалистически юкъе баьнаб халкъа боахаме къахьегарех 90 процент нах. Промышленноста болхлоша, масала, дош деннад шера йолча оланал совгӀа 60 миллион тугрика маьха продукци арахеце. Монгольски а советски а Эрдэнэта, Дархана болхлой хьалхьена вӀашагӀеххий «Нейрамдал — доттагӀлен» интернациональни бригадаш звенешаш, сменеш, участкеш. Юбилеяна сийна цар вӀашагӀ а кхийтта кхы а лакхара декхарш оттадаьд шоашта хьалхашка. СССР лаьрхӀа экспортни продукци арахеча дукхача промышленни предприятей болхлоша, Красный Чеволи дӀадоладаьр хьал а лаьца, дош деннад 1977 шера Советски Союза даь заказаш хинал хьалха, 7 ноябрь тӀакхоачаш кхоачашлаьа хьа.

Боккхача лоархӀаме да тха балка революционни къовсама а социалистически къахьегама а йоккха опыт йолча советски болхлой классаца советски профсоюзашцен доттагӀал хилар.

Монгольски делегаци цхьаьна укх шера хиннача СССР профсоюзий алхайгтлагӀча съезда балха лаьца дакъа а долаш хилар со. Шаккха а дагардаргда тха делегацена съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева даь къамаьла а боккха чулоацам бола а къамаьл.

Советски Союзе вӀаллахьа дешош а СССР профсоюзий съезда балхах лаьца дакъа а лункхача шерашка дагара ца доалаш хургва тха делеги. Советски мехка вежарашка тха делегаце тӀаэхар монгольски советски махан — МНР-ен СССР-ен профсоюзашцен юкъерча доттагӀала кьамга дола тешал да.

(АПН).

ЧЕХОСЛОВАКИ: 206 тонн тайп-тайпара сомал дола — керттерча дакъа мехкаьтта а газ а дӀаухийтача лоьшашта лаьрхӀа йола турбаш лургья Советски Союза Хомутоверча трубопрокатни заводо. ЧССР эттара йоккхагӀа йолча цу предприяте СССР ший продукци уийтта тхьаь итт шу даьннад.

СУРТА ТӀА: газови магистралашта лаьрхӀа турбаш хьеош латт.

ЧТК — ТАСС сурт.

АКЪЕРДАМ ХӀАМАШ

ПИЛЛАША АДРЕС ХУВЦ

Джунглерча оакхарашта юкъе эттара белгалагӀа пиллаш хилар шеко йолаш дац. Шри Ланка Республике баьккха кхьча мехкашкара туристаш мел эшачунца Ӏалашъеьча гостиницашта гаьнна йолча къамаш паркашка болх цу хозача Ӏалама моттигашка пиллах бӀаргийетар догдоахаш. Цунах тамаш ега я дац: тропически баьццӀовгӀаша баьццара дакча сийрдача Ӏалама юкъе пилла гар — Ӏалаьмате доккхен дегарберга доацен хӀама.

Бакъда, халкъа паркашка хинна Ӏац уж дола моттигаш. Пиллаш даь, заповедникаш я аьнна лаьрхӀа йоацача, кхьаза геттара дукха йад бахача, сихо кхарерзаьча хьунашка а. Цу гӀулакхо дукха хамаш тӀеуттаю бахача наха а акха Ӏалам лорадара Департаменета а.

Боккъалдар аьлча, пиллаш мерзача хӀаман тӀера да. ХарпагӀарча гаьний гӀанех а сийнача баьцах а тоьам ца беш, уж тӀагӀерт кхе кхача дола бешанашта кхаштеш. Нагахьа санна пачхаьлкхен юртбоахама предприятешта пачхаьлкхен бюджето юхаметтаоттаду зе мара цар ца дойа, ахархочун кха цар дохадича из вона хьал тӀа отт.

Закона лорадеча лаьцтаьтӀарча рурхьаьа цар зе дергдоацаш тайп-тайпара тороаш а. Царех цаӀ я, пачхаьлкхен плантапешта мара дулурговаца хӀама, электрификации кьа районашка нарна гональе аьмласьрт а тека цу чу гӀолла лоха напряжени йола электрически ток хецар. Цу тайппара аьте карто цунна тӀахьожам бераш чӀоагӀа фе хилар хӀанех. Масала, Гал-ойя яхача хина Ӏама юкъе массеха пилла дийра па хоаш тоха напряжени совъялар бахьан долаш.

Цул совгӀа, ланкийски практико ма-гойттара, дукхагӀа хьалхьа долча оакхарех лоархӀача пиллаша ньахьаш лол уж духьаленаш йохае. Система хӀома я аь, юкъе егӀа га Ӏо а йожайнйя, из ший муцӀарца хьатӀа а эзе, аьшкасьарга тӀа гӀолла Ӏоьалл цо, цунах ший тайппара гӀий а деш, хало йоацаш тӀехдоал «духьаленмиех».

Пиллашца къовсам лоаттабара шоай кхашка дийнахь а буса а хӀ де дезаш хул ахархой. Хьайбаш шоашти бӀаргадайча цӀогӀарч детта, топаш кхувса болалу уж. Бакъда, пиллаш сиха доал цу гӀирсга, нахах ца къахкаш, царна гуллие йоаю дӀайийча хӀамаш.

Вай дийцараш машаре пиллаш да. ТӀаккха царел совгӀа хьунашка дахаш да бирса дараш а. ЦӀаьхха из санна долча пиллаца вӀашагӀкхетар во тӀехьле йолаш хул. Бакъда, ланкийски законах, сагах лета пилла топаш тоха езаш да. ХӀьта акха Ӏалам лорадара Департаментагара из дара бокъо яккхара тешшаме дола тешал деш. Из тешал оттаде итта а лаш.

Кхиэта а наха а тӀалаташ доле пиллаш дукха хана деиз кхиэадине а, эстаргальа, цхьайолча районашка бахача ахархошта хӀанз санна хала проблема хиннацн цунах. Ши-шегӀа хулаш хӀама дац из. Шри-Ланке шерра яьржа дӀахьоча эрий дада а кхыдола а латтаьш караерзадар юкъе доагӀача аграрни реформо кӀезига кьй хьуняш. Дукхача областашка цу хьунах хӀама йитаяц дуган кхача юртбоахама культурай кхиэта юкъе егӀа тӀайрелгаш нара.

Нахар пиллантех юкъера гӀулакхаш тахкара проблема нахха йолаш, кхыйолча проблемано сайн из е цхьа лостам хила безаш я. Акха Ӏалам лорадара Департамент лаьрхӀа я наха а хьайбашта а аьтто хургбола никъ лаха.

Цу наькъа цхьа дакъа — дукха нах бахача районашкара пиллаш кӀезигагӀа карерзаь йолча моттигашка дӀаладар. Цу тайппара операци дӀахьа еза юртбоахама балхаш чакхдаьлча, хӀана аьлча цига, дакъалаца деза бахача нахама-могга дукхагӀа гӀар а яйеш, кхаштен юрташтен юстара хургдолаш дӀалахийта лаьрхӀача моттигашка кхоачаде деза уж.

Вож гӀулакх чишта хоалкхе дац. Хьайбашта уж тхьовсадергдола молхаш теха пхорч детт. Къьона пиллаш Яла е Вилпатту яхача къамаш паркашка дӀахец, хӀьта кьовадараш кара а Ӏомадий кукиина тӀера дохк хьу ӀалашъердаЬта нна балха хьайбаш санна.

Тамашийна хӀама да доккхига а дозилга а диллача африкански чарел эӀамагӀа дале а, ланкийски «ерриге» 6 тонн мара доаца, цхьа пилла тхьовсадара массехк иттаж, вешта аьлча, цун африкански гаргалчоа техачул дукхта а дукхагӀа пхо тоха безилга. Цул совгӀа, шиттал молхаш теха йоалавчь пхийтта минут яьначул тӀехьагӀа мара тхьовсаьзар из, африкански пилла зорхӀ минут яьлча тхьовс.

Хьа я лувцаш кхьча моттигашка дукхагӀа-кӀезигагӀа долаш шоаствьа пилла дӀадигара операцех цаӀ афро-азиатски регионе еце а Азе-м этара йоккхагӀа йола операци яр.

Акха Ӏалам лорадара Департаменто шийна могар дой а вахан пиадаштен юкъе лаьтта декъаре нийсхон проблема хӀана а кхьаи кога тӀа ьынна ш. Газеташа хьахха сайна зоам бу шилла кхаштта а йаха е тӀалатарах.

Цу хоаошна цхьана кийкйоазон тӀа кӀирда ши кхьва тайпара йола, иштта а кӀезигдена хьайбаш лорадара, цар лоархӀам бара тӀахьеха статья.

Ю. МАСЛОВ
(АПН)

МОСКВА. Цхьоалагiа май хьатIацхоачча Смоленски уламгIа хьайийлай мехка йоккхагIъярех радиотовараш дохкара йола «Орбита» яха специализированни тика-салон. Цу чу ворхI зал я — пхиъ торгови, информационни демонстрационни.

Кердача тика чу эцаркой хьажа тарлургда 1977—1978 шерашка СССР бувзама средствий промышленноста Министерства предприятеша арахецаргйолча бытови радиоаппаратура образецашка.

СУРТА ТIА: «Орбита» яхача тика цхьан зала чу.

В. КОШЕВОЙ сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОТТАГIИЙ БОЛЧА ГАСТРОЛЕШКА

Цхьа кIира совгIа ха я М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра коллективо вежарашка йолча Украински ССР-е городе Херсоне ший ялхлара гастролеш дIайолаяь.

Беза хьаьший а баь тIаийцар херсонцаша вай республикера артисташ. Гастролеш дIайолалуча сайрийна областной драматически театре царга моаршал хоатташ къамаьл дир моттигерча культура учреждеиеш балхлоша, общественноста викелаша. Царна жоп луш къамаьл даьча Нохч-ГIалгIай АССР культура министра заместителa А. Г. Митрофанова белгалдаьккхар, Нохч-ГIалгIай республика артисташ шоашта дукхаеча дана деза бовзачех дукха безаш болчех доттагIий болча дьоахкахха баьхкалгIа. ХIана аьлча дукха ва я Нохч-ГIалгIайчени Херсонски областех къахьегамхоша шоайла доттагIала бувзамаш меладу. Ер вай аргIанара вIашагIкхетар Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача шера хилар ший тайпара кIоарга маIан долаш да, аьлар цо. Цо хьахьокх ленински къаман политика вай мехка кочъалдерех дыьна берзар.

ЛаьрххIа Херсоне дIайолаеилача гастролешка гойта аьнна театро кийчъьяр Г. Бокарева «Пуск» яхача пьесах йола премьера. Вай мехка дукхача театраша оттае аьнна тIаийца я пьеса вай хановча боллаой класса сийдолча гIулакхашта лерналь я. Цо искусства цiттана дуац чоалхаве производственни дешашца цхьана царел в чоалхаметIа хIана яц аьнна йола нравственни проблемаш а вай заманхоша мишта къоастаю. Вешта аьлча, цу пьесо цкьана къахьегаш а уллув бахаш а бола нах шоайла дог-уйла довзаш а вошача тIо де а кийчча лалара тIахьех.

Театра режиссера И. С. Гуревича оттаь из спектакль дика тIаийцар херсонцаша. Къаьстта раьза хилар уж спектакле керттера ролаш ловзаеш болча РСФСР заслуженни артиста В. Оглоблина, Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артиста Н. Жирнова хьакхелача сурт-сабаташта.

Иштта театро г. Херсоне а областа юрташка а гойтаргья Уильямса «ЖожагIате IохIалавоал Орфей», «Трамвай желание», А. Папаяна «Парижера зIамсаг», А. Пароняна «Воти Багдасар» яха а кхыйола а пьесаш. ХIаьта берашта лаьрхIа театро кийчъьяй В. Новикова Р. Сефеа «Емелий яраз» яхача пьесах оттаь спектакль.

Театра залашка вIашагIбеттабенна па Iеш артисташ шоай зрителашца вIашагIбетталу заводий цехашка, колхозийи совхозийи кхашкарча станашка.

Цхьоалагiча шоше Херсоне гастролеш чакхъьлачачул тIехьагIа театра коллектив ший искусство Кишиневе йовзийташ хургья.

С. ПАРЧИЕВ.

ПАТРИОТИЧЕСКИ УЙЛА ЙОЛАШ

ДАЙ СИЙЛЕН ГIУЛАКХАШ ДАГАКХОАБ

Дай-мехка боккъонца вола гражданин хьалкхевар ший керттера деккар лерхI советски школа. Из сийлахьа гIулакх оаха кхоачашду хIара дийнахьа, хIара сахьата урокаш йолаш а уж йолцача хана а. Iалаьмате боккхача лоархIаме ба бера тIема - патриотически кхетам балара бола тайп-тайпара классал арахьа бу болх. Цунач цхьа дакъа да тIема гIулакхаш довзаш цар ду хIамаш.

Тха интернате вIашагIъенна я 7—8 классашкара дешархой чубоагIа «Поиск» яха группа. Цу гIуппа кулгалло я Слепцова Вера Ивановна. Эггара хьадха из вIашагIъеллар 1973 шера. Цу хана йиълагIча классе дешархой бар «Полка воI» яха В. Катаева произведени Iомаеш.

Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIемах дувцаш Вера Ивановнас бераштa дийцар МагIалбик моастагIех лораеш баьча тIемах. Цо дешархошта йийшар «Ленина байракх» яхача района газета тIа кепатеха «Полка воI» яха ворта бола статья. Цу тIа дувцаш дар тIема шерашка сванест хиннa кIаьнк Крюков Коля кIанаь № 6 йолча школа юкхе фашистий карах валар. Статья язььяр яр Пивоварова Елена Васильевна. Тобольске яхаш йола, 176, 317 йолча гвардейски стрелкови дивизей ветераней Совета председателa заместитель йола Пивоварова МагIалбик моастагIех лораеш тIом беш хиннай.

Берий уйла тIаэзар цу статьес. ХIаране къахаташ язлир авторага тайп-тайпара хаттараш деш, цул тIема гIулакхаш довза шоай безам хилар балгалдоаккхаш. Ткъаь иттеал совгIа къахат дахьийтар Пивовароваига. Царна цо жоп дайтар. Цу хана дела букъам иттар берштеа, тIаьлхочова юкъе. Елена Васильевнай воакъоеталла интерматера берам дохеделар тIема шерашка цуйца хиннараш лаха. ХIана парла коразаьа 176-ча а 317-ча а стрелкови дивизе хиина 150 тIемахо. Цар хоза хеташ жопаш тел бераша деча хеттарашта, уллет сурташ, вадy шоай тIема гIулакххех лаьна. Иштта торо хилар тха сакъердаме материалаш юкъейола тIема сийлен уголок хьаелла.

Пивоварова Елена Васильевна массехказа хиний МагIалбике сна. Ше укхаза массаза йоагIа по ях керда материалаш. ХIаьта из тха интернате ечa бераш мел гIад лолхаш хилар душа а дезаш.

Шоай город лораеш майра лийтарий гIулакхаш Елена Васильевнас дувцаш чIоагIа ладувгIар дешархоша. Цхьанкха а цо аьнна дош юкъе ца дуташ дерриг а дIаяздора. Из бахьан долаш кердача музее вeначоа гургба 176-чен 317-чен дивизеша Дай-мехка тIем тIа баь сийлахьа ник.

ДIаэлахача шера 21 апрелагара 24 апрелага кхаччалца бераш долча йоашалха вена хилар цу дивизешка тIем тIа вакъа ловаш хиина 27 ент. Дукха сакъердаме хIамаш дийцар цар бераштa. Цар дIечIа «Ветеранний аллея» яхача моттигера гаьнаш укх шера эзза даьхкха я. Иштта берашца цхьана уж бахар городе даIача, цIаккха а ца йовш цIи йоагача наметинка тIа, цига даккар зизаш.

МагIалбика моастагIаша кара ца йокхйтам майра лийтача бIукоша А. И. Никулина, Н. М. Лапшова, Л. Г. Цирюльникова, кхьчар дукха материалаш елар школьни музейна. ЧIоагIа хоза хеташ ладийгIар дешархоша медсестра хиначa Ищенко Александра Павловнас издаьча «Лорах А. П. Козловскех долча дагалоацамашкае».

Шоаш дIабахале ветерайаша тIема гIулакхаш тохкача тха бераштa елар «176 стрелкови дивизе ветеран» яха медаль, ветераний Совета Сийлен грамота, дир совгIаташ. Уж дерригаш а хIанз гуш да школьни музее.

Дешархоша вIашагIъеллачо музее кест-кеста ул кхьчо школашкара дешархой, цар дайловнoй, тIема ветеранаш, хя яха нах. «Поиск» яхача группера кхийтта дешархо ва цу музея экскурсовод хургволаш кийчвавь. Царех хIаране аргIаргIагIа дежурство дIакхухь шоай музее. Музее хьажа венар цхьенкхь а кIаьна шиъе ца дуташ дIера экспонатага хьожийт цар, хувш тIема сийлен гIулакхаш.

Музе хьажа вак баьхкача меллашчча музыка хул хьахоеш. Кхордача экскурсоводо дувцар геттара чIоагIа дег чу духйаш хул цу тайжача музыкаца хоьшо хилча. Къаьгга хьайхашка отт 176-чен 317-чен дивизеша баь тIема ник.

Шоай музеерча материалех даьха сочинене. Изложенеш язьо береша урокаш йолча хана. Масала, 8 классе дешархочо Вазелова Марета язьнча сочинене тIа за укх тайпара дешаш: «Тамашийна, шиъ тайлбре вазар долаш хиннав Антон Павлович Козловский. Цул вахарех хьог со. Шешъ хиза дуехар дола из массаза а хьалха лаьттав тIема деношка. Операш яь лаьтча автомат бе а ескe сантахта улдуа йистотташ химиво ва. Салташа Козловски оалан хиннаь «Тхоай Хьакима тIехьа, фаьлгашта вувшача аьлана тIехьа сана доля тхо. Цувца хи тIа даьл, ча — тхо хи буха доллая, цIерала мнклача — дагацъ».

Кхьча дешархочо ший сочинене тIа йоаьх: «Со доаккхаш деш ва Уличный Никитай декалах. Цо ший вахар дIаденная са лаьтта, са къом бахьан доллаш».

ТIеш тIа дукха халонаш, бадаш лайна бале я, из чкадбылча юха а къахьета уттача ветеранех довккаал ду бераша. Иштта шоай вахар дIаоттадаьча иакагара хьокхам эц цар. Советски пьхя денало, машaре къахьегача цар доаххе толамаша берий дог-уйла тIайохийт кхы а дикагIа деша. Соверий мехна бизза гражданаш болаш хьалкхе. Укх тIеххьарча кхаь шера классе цхьаьккха а чу ца вуеаш деш тха интернатеча дешархоша, комсомола вака хи яр комсомоле вода.

Боккха ба берий къахьегамцара безам а ШоллагIа шу да тха интернат ремонт а ца еш болх беш йола. ХIаьта «Ингушский» совхоза дешархоша мел докккха гIо даьд дувца а леаш.

Революционни а, тIема а, къахьегама а хьокхамаша, къахьегама тIера долаш бераш хьалкхедар лерхI оаха тхоай керттера деккар.

Б. ЛЬЯНОВ,
№ 4 йолча школа-интерната директор.

ШКОЛАШТА—ДИКА УЧЕБНИКАШ

ДИНЗА ДАРГДОАЦАР

Дика гIулакх да укх тIеххьарча массехк бетта гIалгIай орфографех доахкача кхоачамбоацарех дола къамаьл «Сердалое» дIадоладаь. Цунах беркат даларга дог даха йиш я. Цхьабакъда са хIанз дувца безаш бар кхыдар да.

Хоаш ма дий, моллагIдола дешар Iомадеча школе дIадолалулга. Цига дешача юкъа ше хьанийцар тIехьагIа вахаш кIоарду сага. Цудухьа чIоагIа хила еза школас дешархочоа луш йола хаамей ларл. ХIаьта цу хьикъехьа школе ваьна мотт хьехара бизза шайда ийбой вай тахан йолаш йолча орфографех санна грамматиках а? А, айбац. Цун теша ду шкьера школа чакхъьаькIача новагIа болча кагирхоша ваьна меттала Iомьдеча диктанта тIа хIара доша юкъе цхьаша - шиъша гIалат деш хилаpo.

ХIаьта гIалгIай мотт вай юртарча школашка мишта Iомабу дIаьъюх тха филиало хIара шера бераша йоазоиш деча гIалаташта беча тохкамо. Соахкарча дешара шера г. Назрачерча цхьайолча юкъерча школашка оаха баьча тохкамо хьахьекха сурт геттара цIочча да. Ковтрольни бодд аэбен хиицачa 7-чен — 8-чен классашкарча 63 сагах 41-ча «2» яьккхар. Кхы дикагIа дацар гIулакх 5-чен 6-чен классашка а.

Наьна метта хоал, из бIаьхий халар, цун грамматические строй а фонетически система а школе Iомаю. Тiаккха хьекa безаче тайпара из мотт дIа ца хьехаш хилча мишта а моаш а кхуаргба вай цу метташа болх бу нах: хьехархой, йоазонхой, Iилмахой?

Тахан вай республика школашка гIалгIай мотт хьехаш лаьхкера дешар дийна 180 сагa. Вожаш хьехархой училище яьккха а институташка доаа багIаш а ба. Шийна хьалхашка латта деккараш дизза кхоачаше могаргдолаш шо бe из. Бакъда, царна ноаькъостал уш МалагIа? ДIахьеха дезар хоадам боллаш къовстадаь оттаь программаш а цу программашка хьежжа оттадаь учебникаш а хила деза. Цу учебникашна болх мишта бе беза хьехаш йола методически а гойтара а пособеш эш, словараш соравочникаша эш. Из беррига кхоачам бувцара дукха моттиг эш. Цудухьа укхаза гIалгIай метта цхьан учебникахи программахи мара дувцаргдац из.

1960 шера дене массехказа хувалуш араювлар дешара программаш. 1970 шера араяьлар гIалгIай мотт юкъерча школе хьехара лаьрхIача программай проект. Бакъда цу проекто чулаьцадацар школей валарен хиина керда хувенаш. Цудухьа 1971 шера Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министерствос уж хувенаш белгалдеш керда программаш оттае аьнна РСФСР Къаний школай Iилма - толкама института Нохч - ГIалгIай филиале хьалхарча деккар оттадир. Керда оттаиъ программаш тахка аьнна юртарча школашка ихьайта хилар. Халкъа просвещене отличникаша — Я. М. Льянова, Л. Берсенхасвае, М. М. Льянова, дукхача кхыболча хьехархоша уж программаш могайир. Иштта программаш могаяш дешаваш вайнр Iилман болхлоша И. А. Оздоева, Ф. Г. Оздоевас, Л. Б. Замкоевс.

1976 шера Нохч - ГIалгIай АССР просвещене министерствос чIоагIъаь арзьлдар 4 — 8 классашта лаьрхIа уж керда программаш. «Программаш дукхечуIа е кIезигаIа материал чулаца йиш йола лоацца конспект мара яц. Программа тIа къоастаяр хьеха еза материал яц-цу материала чулоацам ба», — яьхад Н. К. Крупская. Из материал — учебник да. Программо дIадехар дизза кхоачаш а деш, Iилман карагIдамаварахи замаш балгалйолаш цу а лоацам, оттадаь хила деза хIара учебник.

МоллагIа а учебник программаца хьежжа хила деза. хIама аьнчи программаш просвещене министерствос чIоагIдаь документ да. ХIаьта хIанз школе гIалгIай метта грамматика хьехара доала 5 — 6-ча, 7 — 8-ча классашкара дешархошта лаьрхIа С. И. Озиевей И. А. Оздоевей шиъ учебник программашка хьежжа йоацаш моттигаш йолаш да. Къаьста из доагIа 5 — 6-ча классашта долча учебникаш.

Масала, школе 4-ча классе Iомадаь «Щердош» (11 сахьат), «Белгалдош» (8 сахьат), «Хандош» (14 сахьат) 5-ча классе дIаэо кIоаргIагIа Iомаде дезаш мара дац. ХIаьта цу учебника тIа 4-ча классе Iомадаьр дерригa а кхы цIаьхаза а довладу. Вешта аьлча, цкъа Iомадаьр шозлагIа Iомаде деза дешархой. Из ше ноаькъа дацар, нагахьа санна шу хьалха Iомадаьр кхы цIаьхаза а дIахьеха хьехархоша сахьат мичара дахьаргда товре.

Практико дыхьехкал цIердешай легара ях тайпа школе Iомадаро дешархой хала уиттебела а уж грамматиках дIакхетабара мунах бовлаш пайда боацилга а. Кхьметтел гIалгIай мотт хьехаш хургболча хьехархоша а университете деша багIаш цIердешай легара керттера кхо тайпа мара Iомадеш. Цунга хьежжа керрача программашка а уж кхо тайпа мара белгалдаьдаш. Цхьабакъаа вай дувнача учебнико яхар дена цIердешай легера ялха тайпа Iомаде деза дешархой. Цу тайпара кхоачамбоацараш дукха да цу учебника тIа.

ГIалгIай метта грамматикех доахке кхоачамбоацараш дукаш моттигаш хьахкегIа а хинней. Цу кхоачамбоацарех лаьна язьдаь «Сердалос» а. Масала. «Иштта хила доагIий-теш грамматика?» («Сердало», 6 июля 1965 ш.) яхача заметка тIа дийцаяь цхьадоаш къоастаме даьле а, дукхагIдар хьанйицача пайда бергбоалаш дар. Иштта, гIалгIай грамматика учебника тIарча упражненешкара предложенеш шоай чулоацамга диллача педагогически нийса яц, яхаш юхоаа заметка автора.

Уж кхоачамбоацараш доазкаш да вай дувзаш дола 1976-ча шера араяьнна 5—6-ча классай дешархошта лаьрхIа учебник а. Масала, цу учебника тIарча 40-ча упражнене дешархошкара «укх кIалхара даки цхьана дела дешаш юкъе а долаш, шоашкара лаге а альцел, ях предложенеш язъе дIарех. Предложенеш язъеча юкъедахьа деза дешаш яраш да: «Хоза тIара чувеча саная: — иштта хилар кхьаьлача санна; ...мама маьре яха да...»

МалагIа предложенеш язъе еза бераша уж дешаш юкъе а долаш? Фу хьаькъал фу кIетак лургба дешархошта цу предложенеша? ХIама хапар уж санна моттигаш цхьа - шиъ мара сцаре. ХIаьта уж цу учебника тIа кIезига яц. Цул совгIа цхьайолча упражненей тексташ логически бувзам а боацаш литературни произведенешта кагьеря хьанйца доакъош да. Масала, 220-гIа упражнени шалхе балхах бер-м хаш сона кхийнар а шек воахкхаргволаш е. Къамаьл даьсса ца хилийтар духьа укхаза йоалайча бекъахьа т на упражнени:

«...Милици чуйолча цIенолка чуйлгар Марем, — аду упражнене тIа. — КIал цул ханнара хургволаш цхьа кIаьнк вар. Тиша телогрейка кIал а йилла, пенах дIа а тIеIа, вагIар из. МаремагахЬа цкъа гIийло ши бIарг хьалекхар цо, тIаккха ше ваьгIача беса юха а корта чубеллар. Марем а кIалгIолла цунгахьа дIа а хьежа, ший вортфоли полтуви кIал а йилла цуйна гаьна йоацаш герг а сина Iохйр. Марем дIайист, вож хьайист ца хулаш сайренга бахар уж шиъ. Сарахьа милиционера два хIама деча, кIаьнк, шийга хьакхоадaбаь хаа а маькха чIегияс а хьа а нйца, хIама дааа волавелар. Марема гош тIа IотIаяилла улла ши кулг хьал а айданзар». Ала хIама доаваш чIоагIа охетам ба милице балхах цу упражнене луш бар.

Хетаргахьа, дешархоех гурмаваш бе ца гIерте сендукхьа йоаланъ я хац яр санна предложенеш а: «Бежана мотт кхеяка а баь, кIомача берхIаца буяш, чIоагIа чам болаш хул... Хьана даар дегIа дика да ший боарамагIа хуаш хилча... УстагIаи чурех бIар беш йоала ваин...» Учебника 10-ча оагIо тIа беш йоаллаш мара ца хиина бIар 11-ча оагIо тIа сихха баь йистейоал ваин («УстагIаи чурех бIар баьбар тхона ваие»).

Иштта педагогически хоаьаш да учебника тIара цхьайолча предложенейн дешайн маIан. Масала, «аьрга таьвет», «Iуе а белла, хоана арааш дIакъайлар оаха тхоаш Iодуешааш» (оагI. 10—11), и. кх. дI.

Цу учебниках доалкача керттерча кхоачамбоацарех паI да дукхагIйолча параграфашка луш йола теоретически материал хьехаро а дIачIоагIъяра а йоалаяь упражненеш геттара кIезига хилар.

Кхы цхьакха а да учебника тIа цецвоаккхаш. Цуина чуйоагIа 28, 29, 32-гIа параграфаш а царца йоалаю упражненеш а шоаш йолча бесса 1970-ча шера араIьенача И. А. Оздоева «ГIалгIай мотт» (хьехархой училищена йола пособи) яхача учебника тIара хьаийна я. Из школе Iомадаьчох цхьадар кхы цIаьхаза а ше долча тайпара педучилище Iомаде деза-те цига деша багIарий? ШоллагIча дешоа заведене луш йолча виечей боаваш лакхагIа хила богIац-те?

Укхаза белгалдаь а, моттиг кIезига хиларах белгалдинза диса а, кхоачамбоацараш чIоагIа ноаькъере ца да школе ваьна мотт хьехара. Цудухьа да уж дIадахариза даргдоацарек.

А. ЦИЦКИЕВА,
РСФСР къаний школай Iилма - толкама институте Нохч - ГIалгIай филиала Iилман белхло, РСФСР халкъа образовани отличник.

ИЙДАРХОЙ ЙОАКХО Ю

«ТIехь-тIехьагIа хоза пхьегIаш аха яьннай вай тика чу...». Цу тайпара дешаш каст-каста хаза йиш я юртарча цIен-воаношта юкъе. ЦIаьхха аьннадаш уж дешаш, Хашагульгов Лахана болх беча паха боахаме эшаш йола хIамаш йохкача тика чу ваьлча ховргда из иштта долга... Сервант. Из йохкаш я. хIаьта из сервант ше йохкаш хилараи совгIа цу чу хоза дIанийсъяь латт тайп-тайпара товаш йола пхьегIаш. Эпачул дукхагIа безам тIагIоргба из сиина йолча хIамиа. Хозача вазе чу латт эзаш, наха мах буаш, дIа а эш.

Тха Юрта, Яндре, хьалха а хиннай боахаме эша хIамаш йолча тика, бакъда е со а е кхи нах а дукха боллапар цу тика чу, хIана аьлча цу чу хилацар хьона езаш йола хIама, хIаьта йолаш яр а дешаша яьхке хулар. ХIанз тха юртахой вIаштIехьдоал шоашта эшаш йола, цкъазза городашка а халла нара инйслуш йоапа, хIама заказал хьайта. Лахана каст-каста даль ший тика чу керда товар, цо ший болх дика лелабарга хьежжа, цунна ийдархой раьза я ба. ХIара бетта кхоачаш а, тIеххоачаш я ю Лахана товарооборота план.

Ф. ДАМХОЕВА,
Яндарера библиотека заведующи.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕША БАХА ЛЕРХIАРИЙ ТЕРКАМГА!

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ МЕДИЦИНСКИ УЧИЛИЩЕ 1977 — 1978 ДЕШАРА ШЕРА ДЕША ДЕШАРХОЙ ДIАЭЦ

Дийнахьарча отделене — 8 класси 10 класси яьккхараш: **фельдшерски, фармацевтически, медицински сестрай, фельдшерий-лаборантий** отделенешка;

итт класс яьккхараш: **акушерски, берий учреждений медицински сестрай** отделенешка.

Училище дIаэц 30 шерага кхаччалца ха йола, йоалла юкъера йоаццея юкъерен образовани йола нах.

Училище деша болхарашa дIаьла еза приемни экзаменаш: юкъера йоаца школа яьккхараша — эрсий мотт (письменно диктант), математика (устно).

Экзаменаш йоацаш училище дIаийбу дошок дото медалаш а йоахаш юкъера школа чакхъьяьккхараш; хоастора грамота а ения бола 8 шера школа чакхъьяькхараш.

Степендиа тей дешара хьекхамашкам общественни балхаша дакъа лацаргеи хьежжа.

ЗаявленеШ дIаийю 1 июне дена 31 июле кхаччалца.

Юкъера школа чакхъьяькхарий группе — 1 июне дена 15 августе кхаччалца.

Училище деша отташ дIалуш йола экзаменаш хургья 1 августа дена 20 августа кхаччалца.

Занятеш йолалу 1 сентябре.

Деша оттара луш йола заявлени аьхьо училища директора цIерагIа укх тайпара документаш шийна а лолаш:

1. юкъера школа е йоазе юкъера йоаца школа чакхъар баькъеча дола аттестат е тешал (подлинник) е 9, 10 классашка вааьккхарах дола тешал.

2. Директора цIерагIа язьаь заявлени (цхьан формагIа)

3. № 286 йолча формагIа йола школа е участкови лоре еннa медицински справка, 4 фотокарточка (корта барзан болаш дьаьхха) 3 х 4 см. боарам болаш.

4. Вежа ха тIа йола тешал е паспорт, хIаьта митта военни билет (запасе бола военно обязанни бараш) е прописной тешал (призывной за яраш) училище хьабаьхкича цоаш хьаьхьокха деза. Цул совгIа практически бола шиa шерал кIеэнгагIа йолла стаж йолчар (стаж лоархI 1 сентябре кхаччалца) къахьегама книжка тIара предприяте печать оттаь йола выписка, хIаьта колхозникаша колхоза правлене печать оттаь йола колхозни книжка тIара выписка хила еза.

Училище дIаэшара хьакхельара заявленеш дIаийю укх адресагIа: гор. Грозный, Маяковски улица, 68. телефон 2 - 80 - 62.

Футбол

САТИЙНА IИЙЧА ХУЛАР

Футбола чам цкъа байзаваьнар, магнито санна тIаузаа цу ловзаро. Къаьстта чIоагIа нах тIаузо цо ловзаш яр «хьа» команда хилча. Иштта укх тIаххьарча шиъ вIашагIкхетаре, Кишиневеи Ивано-Франковскеи, «Терекo» цхьаккха очко яьккхаеце а, 11-ча мае С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе Запорожьера «Металлург» яха команда цо тIаэнача матчага хьажа хьалха санна дукха нах гулбеннабар. Гулбеннабар шоай командах шоай дог дазандаь, цун аьттув баларга шоаш сатийсандаь.

ВIашагIкхетар дIадоладелар болельщикашта ма-деза «Терекага» совле йолаш хилар. Юххьанца дена хьаьшиi маIараш тIотеIача вай футболисташа дукха ха ялале массехк нра атака йир. «Металлурга» вратара халла хьалоаш А. Чахладзе гаьнара низболашеи хозен хьожаь теха бурган, гол чутоха аьттув бала йиш яр В. Колядкой В. Якушкина.

Хьаьший маIарашта цIенхаштта кхерам тIаэттайга гойташ дар футболисташа бахьнарча баь тIа дехкаш хиина ловзара сурт. ХIаьта хила а хилар из иштта 14-ча минуте штрафной чайял тоъаа гаьна дииначa А. Синькос чIоагIа теха бурган хьаьший вратара хьалоацалургйоацарех хилар. Счет 1:0 а йолаш «Терек» хьалхаяьлар.

Чутехача бургано хьинар кхы а сондаьккхар «Терека» футболистий. Ловзар юха а дукхагIча хана «Металлурга» штрафной чайдагахьа лест. Цу юкъа шоай нападенеша дика гIо ду флангашка гIолла чакх а делхаш хьаьший маIарашкахьа каст-каста бурган хьатйиннача защитникашa Т Курнева, Г. Кудрявцева. Эггара тIехьа «Терека» дукхача атакех паI 32-ча минуте А. Чихладзес шоллагIа бурган чутохаш чакхъьлар.

Цхьабакъья вIашагIкхетара шоллагIа тайм дIайолаелча боаза хала бар вай футболисташ. ХIанз уж хьалхагIа санна кадий а толамга кхача гIерташ а бац. Из сиха кхета а даь «Металлурга» футболисташ фусамдай маIарашта тIатаI. ХIанз уж ба ловзар шоашта лоичча тайпарй дерзадераш. Цунга хьежжа дика аьттув а баьлар цар. Дика ловзаш хиннача А. Смирнова шозза — 59-чен 85-чен минуташка — кертаца теха бурган ше лораеча маIарашкара хьаэна йийзар «Терека» вратара Ю. Ларина. Иштта счет 2:2 а йолаш чакхдаьлар из ловзар.

Цу вIашагIкхетаро цIаьхаза а баькъир матча ерriга а ха чакхъьлаллаца счет тхо хьалхадолаш ма йий аьнна сатийна Iе йиш йоацилга. Нагахьа санна «Терека» футболисташа из кхетадойя, шийх дог мозаршта дукхагIа тоам беш хургда цун ловзар.

И. САЛМАНОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 МАЙ.
I ПРОГРАММА.

9.00 — Кердаиараш. 9.10 — IуйранаIра гимнастика. 9.20 — «АБВГДейка». 10.00 — «Дай-махкой, шоана». 10.30 — «IуйранаIра почта» яха музыкальни программа. 11.00 — «ДикагIа дола гоавраш — дукхагIа». 11.30 — Художникех доле [illegible]. [illegible]

[illegible] «Зулам дена вовалача Ладау» яха телевизионни фильм-спектакль.

15 МАЙ.
I ПРОГРАММА.

9.00 — Кердаиараш. 9.10 — Кераита йола IуйранаIра гимнастика. 9.30 — «Гурга бетта сахьат». 10.00 — [illegible]

II ПРОГРАММА.

[illegible]

РАДИО

14 МАЙ.

[illegible]

15 МАЙ.

[illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гIолаел Грозней хувалуш моркаш а йолаш, йоачан а йолаш малбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеа ден ферага температура республике 22—27, Грозне 24—25 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен моркаш а йолаш, цхьацанахьа лаьгIо догIа а деллаш, ди а къуйкъаи, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен ферага температура баьсана — 7—12, дийнахьа — 17—22 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

14 МАЙ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 11.00. Халкарий [illegible] «Цхьогал» — ноанаа деряха берий кукольни коллектива спектакль. 16.00. «Юнкста соцциализм». 17.00. «Социалистически [illegible]» — [illegible] кьоарсто яха библиографически обзор. 17.00. «Музыка вугга ваьхьайа» яха радиобеседа. 18.00. Лекцион[illegible] «Грозный сел[illegible]» яха лекци. 19.00. Халкарий зал. КагIрхой салIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 19.30. Аххавара киолекторий. «Советски медицина тахан» яха лекци. «Вахар духьа доаттабу хьоасам» яха документальни фильм гойтаргда. 19.00. Арахьа халхараш деча моттиге кагирхой салаIара сайре хургья. 12.00. Болх беш хургья аттракционаш.

Химикий культура Дворец. Кинолекторий. Белорусски ССР-их бола лекци. 15.00. Болх беш хургья правовни знаней кагирхой школа. 16.00. «Саги вахара» кхача темах дола документальни фильмаш гойтаргда. 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. Дышта-воашита йола кинолекторий.

15 МАЙ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.30. Болх беш хургда «Замахо» яха кинотеатр. 10.00. Йокха зал. Балетни кружока «Лор Айболит» яха спектакль. 11.00. Города Грознерча берий художественни самодеятельноста тIеххьара концерт. 12.00. Библиотека. «Ильича васкеташта мутIахьа бараш» яха литературни утренник. 19.00. Кагирхой салIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. Болх беш хургда «Къона денъхой» яха берий кинотеатр. 12.00. Болх беш хургья аттракционаш. 19.30. Ахканара кинолекторий. «Шийх лаьца дувн кинос» яха документальни фильм. 19.30. Арахьа халхараш деча моттиге кагирхой салаIара сайре хургья.

Химикий культура Дворец. «КIай жадья» яха клуба шахматех йола турнир. 11.00. Нохч-ГIалгIай АССР пионере истори» яха беседа. 11.00. «Пионере истори оагIонаш» яха кинолетопись. 17.00. Вокальню-инструментальни ансамбла концерт. 18.00. Кинолекторий. «В. И. Ленин — Советски паччахьалкхе хьаяр» яха беседа. Тематически кинофильмаш гойтаргда.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Болх беш хургья «Объектив» яха фотоклуб. 10.00. Болх беш хургья «Филателист» яха клуб. 12.00. Болх беш хургья «Космонавт» яха берий кинотеатр.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора зам. — 3-39-11; бехктамла секретара — 3-34-38; партийна вахарех культурав отделий — 3-81-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-90; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-81-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

СФ05117. «Грозненский рабочий» издательство типография, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3671.